

Undervisningsministeriet

Kortlægning af arbejdstid for lærere på forskellige uddannelsesområder

– Analyse af lærernes samlede arbejdstid

September 2010

Indhold

1	Indledning.....	3
1.1	Baggrund for analysen	3
1.2	Formål og metode.....	4
1.3	Læsevejledning.....	7
2	Lærernes arbejdstid – et overblik.....	8
2.1	Anvendelsen af lærernes arbejdstid 2008-2009.....	8
2.2	Lærernes arbejdstid – øvrig tid i detaljer	9
2.3	Lærernes arbejdstid – baggrundsvariable	10
2.4	Udviklingen i anvendelsen af lærernes arbejdstid.....	11
3	Analyseresultater – de enkelte uddannelsesretninger	12
3.1	Erhvervsrettede uddannelser	12
3.1.1	Htx.....	12
3.1.2	Hhx.....	14
3.1.3	EUD.....	16
3.2	Det almene gymnasium – Stx og HF.....	18
3.3	Voksenuddannelser i regi af VUC	20
3.3.1	HF	20
3.3.2	Almen voksenuddannelse (AVU)	22
3.4	Uddannelser i regi af professionshøjskoler	24
3.4.1	Lærer- og pædagoguddannelserne	24
3.4.2	Sygeplejerskeuddannelsen.....	26
3.5	Social- og Sundhedsuddannelser (SOSU).....	27
4	Metode	30
4.1	Arbejdstidskategorier	30
4.2	Stikprøven og besøgsinstitutionerne	33
4.3	Besøgsprocessen	34
4.4	Statistiske begreber	34
4.5	Feriefaktorberegning.....	35
4.6	Statistisk usikkerhed.....	35
4.7	Post hoc tests	36
4.8	Baggrundsvariable.....	38

1 Indledning

Pluss Leadership (Pluss) har for Undervisningsministeriet gennemført to analyser med kortlægning af arbejdstid for lærere på forskellige uddannelsesområder. *For det første* en kvalitativ analyse af arbejdstidskategorien "øvrige tid", og *for det andet* en kvantitativ analyse af lærernes samlede arbejdstid. Analyserne er gennemført i 2009 og 2010, og denne rapport indeholder resultaterne af analysen af lærernes samlede arbejdstid.¹ Pluss har gennemført den kvantitative analyse i samarbejde med virksomheden eStatistik.

Pluss ønsker her at sige tak til de ledere og medarbejdere på institutionerne, som har bidraget til analysen.

1.1 Baggrund for analysen

I de senere år har der i stigende grad været fokus på anvendelsen af arbejdstid for lærere på forskellige uddannelsesområder. Der er flere årsager til dette, men helt overordnet er "effektive, velfungerende og udviklingsorienterede uddannelsesinstitutioner" en af de delmålsætninger, som skal bidrage til at nå den overordnede målsætning om, at 95% af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. I den sammenhæng er anvendelsen af lærernes arbejdstid et af de helt centrale omdrejningspunkter, fordi effektiv tidsanvendelse bidrager til at sikre kvalitet i uddannelserne, og fordi udgifter til lærerlønninger udgør væsentlige andele af udgifterne til at drive det danske uddannelsessystem. Pluss er i forbindelse med analysearbejdet blevet informeret om, at lønudgifter på institutionsniveau typisk udgør ca. 70-80% af udgifterne.

De helt grundlæggende rammer for lærernes arbejdstid fastsættes i overenskomster og uddannelsesbekendtgørelser. Lærernes arbejdstid består overordnet af "klassiske opgaver" som undervisning, forberedelse, rettelser, eksamensarbejde, og lærerne tildeles også tid til pauser. Dertil kommer tid til løsning af en lang række forskellige små og store opgaver, som ikke falder ind under de "klassiske opgaver". Disse opgaver indgår i kategorien "øvrige tid", som i henhold til overenskomsterne kan aftales – eller fastsættes af ledelsen – lokalt på uddannelsesinstitutionerne. Det er i denne sammenhæng, at der i vid udstrækning anvendes akkorder.²

I en analyse af lærernes arbejdstid fra 2007 - udarbejdet af konsulentvirksomheden Rambøll Management - fremgik det blandt andet, at den gennemsnitlige andel af den enkelte lærers forbrugte tid - på tværs af forskellige uddannelsesområder - havde følgende niveauer og variationer: Undervisning: 16,3 – 36,5%; forberedelse; 17,6 – 37,4%; øvrige tid: 18,1 – 32%. Helt overordnet viste variationerne store forskelle, og det skal understreges, at variationerne dækkede over forskelle mellem de enkelte uddannelsesområder og -retninger, jf. tabel 1.1.³ Analysen viste

¹ Der henvises til "Kortlægning af arbejdstid for lærere på forskellige uddannelsesområder – Analyse af øvrige tid", Pluss Leadership for Undervisningsministeriet, august 2010.

² Ved en akkord forstås en aftale om, at der fastsættes et bestemt antal arbejdstimer til en nærmere beskrevet opgave, og timerne anses for medgået til formålet og indregnes i årsopgørelsen. Se eksempelvis § 21 i "Cirkulære om overenskomst for lærere og pædagogiske ledere ved gymnasieskoler mv.", Personalestyrelsen, 2008.

³ "Anvendelsen af lærernes arbejdstid – en sammenfatning af undersøgelser blandt social- og sundhedsskoler, voksenuddannelsescentre, erhvervsskoler, almene gymnasier og institutioner for mellem- og lange videregående uddannelser", Rambøll Management for Undervisningsministeriet, 2007.

desuden forskelle mellem de enkelte institutioner inden for de respektive uddannelsesområder og –retninger i analysen.⁴

Det er blandt andet med afsæt i disse tal, at Undervisningsministeriet har ønsket at få et opdateret og samtidig uddybende billede af lærernes arbejdstid.

Tabel 1.1: Anvendelsen af lærernes arbejdstid 2007

		Undervisning	Forberedelse	pædagogisk/administrative opgaver	Pauser	Rettearbejde og opgaveevaluering	Eksamensarbejde	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefri dage og søgnehelldage
Erhvervsskoler	EUD	27,9%	23,8%	-	5,7%	2,6%	2,2%	23,8%	0,8%	13,2%
	HHX	21,7%	25,3%	-	4,1%	10,7%	5,3%	19,7%	0,8%	12,4%
	HTX	21,2%	25,3%	-	4,1%	11,3%	3,5%	21,1%	0,3%	13,2%
	KVU	17,2%	25,1%	-	3,1%	6,9%	6,9%	26,8%	0,9%	13,0%
	AMU	36,5%	17,6%	-	7,0%	0,1%	0,2%	23,7%	0,4%	14,5%
Almene gymnasier (STX)		18,9%	25,0%	1,8%	4,1%	9,7%	5,7%	19,5%	1,4%	13,9%
MVU	Pædagog- og lærerseminar	20,4%	32,1%	-	-	0,4%	5,7%	27,1%	0,6%	14,1%
	Social og sundhed	16,3%	27,0%	-	-	0,9%	9,0%	32,0%	0,1%	14,8%
	Ingeniør	18,1%	37,4%	-	-	0,0%	6,4%	20,7%	0,0%	17,4%
VUC	AVU	22,2%	25,8%	-	6,4%	6,8%	4,2%	18,1%	2,2%	14,2%
	HF	18,5%	24,3%	1,8%	4,0%	10,3%	7,2%	19,0%	1,2%	13,8%
SOSU		21,5%	23,4%	-	4,8%	2,4%	2,9%	30,3%	-	14,6%

Kilde: "Anvendelsen af lærernes arbejdstid – en sammenfatning af undersøgelser blandt social- og sundhedsskoler, voksenuddannelsescentre, erhvervsskoler, almene gymnasier og institutioner for mellemlange videregående uddannelser", Rambøll Management for Undervisningsministeriet 2007.

1.2 Formål og metode

Formålet med analysen af lærernes samlede arbejdstid har været at:

- Frembringe et konkret og repræsentativt datagrundlag, der afdækker lærernes arbejdstid og supplerer analyseresultaterne fra 2007. For det første for at udgøre et grundlag for sammenligning mellem de forskellige uddannelsesområder. For det andet for at kunne identificere eventuelle ændringer i procentfordelingen af lærernes arbejdstid i forhold til analysen fra 2007.
- Frembringe et uddybende datagrundlag med fokus på indhold i og omfang af kategorien "øvrig tid".

Undervisningsministeriet har ønsket en undersøgelse i mindre skala sammenlignet med analysen fra 2007. Derfor dækker nærværende analyse ikke alle de uddannelsesområder, som indgik i analysen fra 2007, og den samlede stikprøve af lærere er mindre. Stikprøvestørrelserne på institutionsniveau er imidlertid identiske og repræsentative.

De fem uddannelsesområder, som er genstand for analysen, er følgende:

1. Erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner med uddannelsesretningerne Htx, Hhx og EUD
2. Almene gymnasier med uddannelsesretningerne Stx og HF
3. Afdelinger i regi af professionshøjskoler med fokus på uddannelsesretningerne pædagoguddannelse, læreruddannelse og sygeplejerskeuddannelse
4. Voksenuddannelsescentre (VUC) med fokus på AVU og HF
5. Social- og Sundhedsskoler (SOSU) med fokus på SSH, SSA og PAU.

⁴ Der henvises til de 5 delrapporter, som Rambøll sammenfatningsrapport bygger på.

De uddannelsesområder, som ikke er medtaget i forhold til analysen fra 2007, er KVVU og AMU i regi af de erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner. Endvidere har Pluss ikke medtaget fysioterapeutuddannelsen, jordemoderuddannelsen, radio-grafuddannelsen og socialrådgiveruddannelsen samt ingeniøruddannelsen, som i analysen fra 2007 var medtaget som MVU i regi af de daværende CVU'er og enkeltstående MVU-institutioner. Her har Pluss som nævnt ovenfor medtaget pædagoguddannelsen, læreruddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen som afdelinger i regi af de nye professionshøjskoler.

For at sikre sammenligningsmuligheden med analysen fra 2007 har Pluss anvendt den samme metode blandt andet ved beregning af den gennemsnitlige tid brugt på undervisning, forberedelse mv. og ved anvendelse af de samme arbejdstidskategorier. Følgende arbejdstidskategorier er anvendt:

- Undervisning
- Forberedelse af undervisning
- Øvrige aktiviteter (kun i forhold til de almene gymnasier og HF i regi af VUC)
- Rettearbejde og opgaveevaluering
- Eksamensarbejde
- Pause
- Aldersreduktion/-tillæg
- Ferie, feriefridage og søgnehellidage
- Øvrig tid.

I analysen fra 2007 var der ikke på detaljeret vis fokuseret på indhold og omfang af de timer, der blev registreret som "øvrig tid". Derfor har Pluss Leadership *for det første* gennemført den førnævnte kvalitative analyse om øvrig tid, hvor der især er stillet skarpt på de forhold, der påvirker indhold og omfang af øvrig tid. *For det andet* har Pluss Leadership i nærværende analyse - med afsæt i en række delkategorier - stillet skarpt på omfanget af delopgaver, der i 2007 blot var registret som øvrig tid. De anvendte kategorier er fælles for alle uddannelsesområder, og de er udviklet i dialog med institutionerne i forbindelse med den kvalitative analyse af øvrig tid. Kategorierne giver et overblik over opgaverne i øvrig tid og opgavernes funktion samt karakter. Helt grundlæggende er der tale om to basiskategorier – *elevrelaterede opgaver* og *rammesættende opgaver* suppleret med i alt 6 delkategorier.

De elevrelaterede opgaver drejer sig om opgaver, der knytter sig direkte til eleverne og deres undervisning samt udviklingen af denne. Dertil kommer opgaver knyttet til elevernes rolle og tilstedeværelse i de sociale enheder, som uddannelsesinstitutionerne er – med andre ord kulturskabende opgaver.

De rammesættende opgaver drejer sig om, at alle undervisere løser opgaver, som understøtter institutionernes drift i et helhedsperspektiv, og som tildeles timer under øvrig tid. Det være sig koordinerende opgaver, særlige hverv såsom tillidsrepræsentant eller sikkerhedsrepræsentant, skemalægger, tilsyn med samlinger/lokaler mv. Nogle af opgaverne er fælles for alle undervisere, mens andre er specifikke for enkelte lærere eller lærergrupper.

Vi har i analysearbejdet anvendt følgende delkategorier knyttet til de to basiskategorier:

Boks 1.1: Basiskategorier og delkategorier i øvrig tid

Elverelaterede opgaver	Rammesættende opgaver
Læringsaktiviteter	Pædagogisk administrative opgaver
Udviklings- og projektarbejde	Organisatorisk administrative opgaver
Andet – herunder kulturskabende aktiviteter	Medarbejder- og kompetenceudvikling

Nærværende analyse præsenterer udelukkende de kvantitative resultater vedrørende omfanget af øvrig tid. For at få en dybere forståelse af øvrig tid, og de faktorer, der påvirker indhold og omfang, skal der henvises til den førnævnte kvalitative analyse.⁵

Analysen bygger på en samlet stikprøve på i alt 2.206 lærere fordelt på 64 uddannelsesinstitutioner. Lærerne er tilfældigt udvalgt på institutionerne. Institutionerne er tilfældigt udvalgt med afsæt i en stratificering knyttet til geografi (Østdanmark/Vestdanmark), og om institutionerne var med i analysen af lærernes arbejdstid fra 2007 eller ej. Analysen fra 2007 byggede på en samlet stikprøve på 3.691 lærere fordelt på 104 institutioner. Det skal her igen understreges, at stikprøvestørrelserne på institutionsniveau er identiske i de to analyser, og den beregnede statistiske usikkerhed i de to analyser har vist sig at ligge på stort set samme niveau.

Som afsæt for analysearbejdet har Pluss gennemført desk research, pilotbesøg og udarbejdet 20 cases til den førnævnte kvalitative analyse af øvrig tid. Endvidere har Pluss, i det omfang det har været muligt, rekonstrueret data fra analysen i 2007 for at kunne gennemføre den nye analyse efter samme metode og dermed sikre sammenligningsgrundlaget.

Selve dataindsamlingen er foregået i perioden marts 2010 – juni 2010. Alle arbejdstidsregistreringer er indhentet fra uddannelsesinstitutionens seneste lukkede skoleår, og der er derfor både arbejdstidsregistreringer fra perioden 2008-2009 og fra 2009. Her skal det anføres, at det især er de erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner, som registrerer arbejdstid i forhold til kalenderåret. I analysens tabeller har vi valgt at skrive "2008-2009", hvilket dækker både studieåret 2008-2009 og kalenderåret 2009.

Ved hvert institutionsbesøg har Pluss været i tæt dialog med ledere og medarbejdere for at lave en retvisende fordeling af arbejdstimer i de forskellige arbejdstidskategorier. Alle institutioner har fået tilsendt regneark med deres institutionsspecifikke dataregistreringer til gennemlæsning.

Pluss ønsker her at gøre opmærksom på, at vi i analysen har benyttet de samme statistiske begreber og udregningsprincipper som i analysen fra 2007. Det betyder blandt andet, at når der i analysen henvises til det statistiske begreb gennemsnit, så er der tale om gennemsnit af andele i %. Eksempelvis summen af lærernes undervisningsandel i % divideret med antallet af lærere. Gennemsnittet udtrykker dermed den gennemsnitlige andel af lærernes tid forbrugt på undervisning.

⁵ "Kortlægning af arbejdstid for lærere på forskellige uddannelsesområder – Analyse af Øvrig tid", Pluss Leadership for Undervisningsministeriet, august 2010.

I analysen vises alle resultater i procenter, men for at give et konkret indtryk af, hvor mange timer procenterne dækker over, er procenterne for kategorien undervisning omregnet til timer. Som afsæt for denne beregning anvendes et bruttoårsværk for en lærer på 1.924 timer, hvilket er inklusiv ferie, feriefridage og søgneheligdage. Det er gjort velvidende, at procenterne ikke i alle tilfælde er fremkommet ved at analysere hele årsværk. Det er ganske enkelt ikke alle lærere i analysen, som er ansat på fuld tid.

1.3 Læsevejledning

Kapitel 2 giver et overblik over analyseresultaterne. Der er stillet skarpt på arbejdstiden i 2008-2009 – herunder med et detaljeret billede af øvrig tid – og ligeledes på udviklingen siden 2006-2007.

Kapitel 3 giver et detaljeret billede af alle uddannelsesområder og -retninger. For hver uddannelsesretning beskrives, hvordan arbejdstiden fordeler sig i 2008-2009, og hvordan den har udviklet sig siden 2006-2007. Dertil kommer den dybdegående analyse af øvrig tid, hvor der er anvendt 2 basiskategorier og 6 delkategorier. For hver uddannelsesretning er der endvidere en analyse af arbejdstiden på institutionsniveau – forstået som en anonymiseret rangordning af institutionerne efter undervisningsandelene.

I *kapitel 4* beskrives metoden, hvor der indledes med en uddybende beskrivelse af de anvendte arbejdstidskategorier. I de efterfølgende to afsnit beskrives, hvordan stikprøven er udtrukket blandt institutionerne i analysen. Ligeledes beskrives søgsprocessen på de i alt 64 institutioner i analysen. Herefter redegøres der kort for en række statistiske grundbegreber og ligeledes for en anvendt faktor til beregning af ferie, når feriedata ikke har været umiddelbart tilgængelige. De to sidste afsnit i kapitel 4 beskriver den statistiske usikkerhed i analysen sammenlignet med analysen fra 2007 samt de post hoc tests, som ligger til grund for analyserne med rangordning på institutionsniveau.

2 Lærernes arbejdstid – et overblik

I dette kapitel præsenteres hovedresultaterne af analysen af lærernes arbejdstid i 2008 og 2009. Formålet er at give et overblik. For at få et detaljeret billede – herunder med informationer om det enkelte uddannelsesområde og på institutionsniveau – henviser vi til næste kapitel.

2.1 Anvendelsen af lærernes arbejdstid 2008-2009

Tabel 2.1 viser fordelingen af lærernes arbejdstid i hovedkategorierne på tværs af alle uddannelsesområderne.

Tabel 2.1: Anvendelsen af lærernes arbejdstid 2008-2009

		Under- visning	Forbe- redelse	Pause	Rette- arbejde	Eksamens- arbejde	Øvrige aktiviteter	Øvrig tid	Alders- reduktion	Ferie, feriefridage og søgne- helligdage
Erhvervsrettede uddannelses- institutioner	EUD	29,1%	23,8%	6,0%	1,5%	2,2%	0,0%	24,1%	0,7%	12,7%
	Hhx	22,2%	25,5%	4,2%	12,2%	4,2%	0,0%	17,7%	1,4%	12,6%
	Htx	22,0%	25,1%	4,5%	12,0%	4,4%	0,0%	18,7%	0,5%	12,9%
Almene gymnasier	Stx	19,6%	25,3%	4,2%	10,9%	5,5%	1,8%	17,5%	1,3%	13,8%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	20,9%	31,1%	-	0,1%	6,1%	0,0%	26,8%	0,2%	14,7%
	Sygeplejerske	12,7%	22,4%	-	0,3%	6,9%	0,0%	42,4%	-	15,4%
VUC	AVU	23,3%	22,6%	6,7%	8,6%	4,2%	0,0%	20,2%	1,8%	12,6%
	HF	18,6%	24,3%	4,0%	10,1%	6,8%	1,8%	18,1%	2,1%	14,3%
SOSU	SSA, SSH, PAU	24,3%	30,7%	-	1,5%	0,9%	0,0%	27,9%	-	14,8%

Med specifikt fokus på *undervisningsandelen* fremgår det, at den er højest på uddannelsesretningerne EUD, SOSU og AVU. EUD ligger højest med en undervisningsandel på 29,1%. I den sammenhæng skal der henvises til, at rettearbejde og opgaveevaluering for de samme uddannelsesretninger ligger lavt sammenlignet med de andre uddannelsesretninger.

Den laveste undervisningsandel på 12,7 % findes på sygeplejerskeuddannelsen, som til gengæld har en stor andel af deres tid under øvrig tid.

De almen- og erhvervsgymnasiale uddannelsesretninger (Stx, Hhx og Htx) samt HF i regi af VUC har undervisningsandele, der varierer mellem 18,6% - 22,2%, hvor Hhx ligger højest, og HF i regi af VUC ligger lavest. På disse uddannelsesretninger bruges en større andel af arbejdstiden på rettearbejde og opgaveevaluering sammenlignet med de øvrige uddannelsesretninger.

Med specifikt fokus på *forberedelsesandelen* viser tabel 2.1, at andelen varierer mellem 22,4% - 31,1%. Ses der bort fra uddannelserne ved professionshøjskolerne er forberedelsestiden lavest ved EUD med 23,8% og AVU i regi af VUC med 22,6%. Andelen er højest for SOSU med 30,7%. For henholdsvis pædagog- og læreruddannelsen samt sygeplejerskeuddannelsen skal forberedelsestiden ses i sammenhæng med den tid, der anvendes til "øvrig tid".

Med specifikt fokus på *øvrig tid andelen*, viser tabel 2.1, at sygeplejerskeuddannelsen ligger højest med 42,4%. I midten ligger SOSU, lærer- og pædagoguddannelserne og EUD, som varierer mellem 24,1% og 27,9%. I den lave ende ligger Stx, Hhx, HF i regi af VUC og Htx, som varierer mellem 17,5% - 20,2%.

Det er Stx, som har den laveste andel i øvrig tid. Her skal anføres, at lærere, der underviser på Stx og HF i regi af VUC, skiller sig ud ved at være de eneste, der har en andel af deres tid i "Øvrige aktiviteter". Der er delvist tale om de tidligere

"præambelaktiviteter", som ikke har eksisteret i en overenskomstmæssig sammenhæng siden 1999, men de forekommer alligevel i lokalaftalerne – herunder med overskriften "øvrige aktiviteter i tilknytning til undervisningen".

2.2 Lærernes arbejdstid – øvrig tid i detaljer

Tabel 2.2 viser den nedbrydning af lærernes arbejdstid brugt på øvrig tid, som er gennemført i forbindelse med denne analyse. Det er typisk her, at institutionerne anvender akkorder eller puljer til medgået tid.

Det har ikke været muligt at lave fordelingen af øvrig tid på alle uddannelsesinstitutioner. Det skyldes blandt andet, at uddannelsesinstitutionerne ikke i alle tilfælde har haft tilstrækkelig detaljeret information om, hvad lærernes timer er blevet anvendt til. I alt mangler der underinddeling af øvrig tid for 6 uddannelsesinstitutioner inden for EUD, 1 uddannelsesinstitution inden for Hhx, 4 uddannelsesinstitutioner inden for Htx, 2 uddannelsesinstitutioner inden for Stx, 1 læreruddannelse og 1 uddannelsesinstitution inden for SOSU.

I tabel 2.2 summer tallene for hver uddannelsesretning op til 100 %, men der er tale om de andele af lærernes samlede arbejdstid, som i tabel 2.1 varierer mellem 17,5% for Stx og 42,4% for sygeplejerskeuddannelsen.

Tabel 2.2: Øvrig tid i detaljer (alle uddannelsesområder)

Øvrig tid		Lærings-aktiviteter	Udviklings- og projektarb.	Andet	Samlet elevrelaterede arb.	Pædagogisk administrative opg.	Organisatorisk administrative opg.	Medarbejder- og kompetenceudvikling	Samlet rammesættende arb.
Erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner	EUD	26,1%	9,2%	2,3%	37,6%	15,5%	13,7%	33,2%	62,4%
	Hhx	28,7%	3,5%	4,3%	36,5%	19,6%	12,0%	31,9%	63,5%
	Htx	24,3%	2,5%	2,5%	29,3%	18,9%	15,1%	36,6%	70,7%
Almene gymnasier	Stx	39,5%	1,2%	5,5%	46,2%	24,6%	13,9%	15,3%	53,8%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	6,7%	17,2%	2,1%	26,0%	23,7%	20,1%	30,2%	74,0%
	Sygeplejeske	12,1%	11,5%	0,7%	24,3%	16,9%	20,2%	38,6%	75,7%
VUC	AVU	18,3%	4,3%	0,6%	23,2%	34,2%	33,5%	9,2%	76,8%
	HF	31,7%	3,0%	1,2%	35,9%	34,4%	18,0%	11,6%	64,1%
SOSU	SSH, SSA, PAU	34,9%	8,1%	1,2%	44,2%	22,7%	20,7%	12,4%	55,8%
Total		28,1%	5,7%	2,8%	36,6%	23,3%	17,4%	22,7%	63,4%

På tværs af uddannelsesretningerne bliver størstedelen af den øvrige tid brugt til *rammesættende opgaver*. Andelen varierer mellem 53,8 % for Stx og 76,8% for AVU. Det er især *medarbejder- og kompetenceudvikling*, som fylder, men for Stx, HF i regi af VUC, AVU og SOSU er det de *pædagogisk administrative opgaver*, der fylder mest.

Blandt de *elevrelaterede opgaver* er det for flertallet af uddannelsesretninger *læringsaktiviteterne*, der fylder mest. Ved lærer- og pædagoguddannelserne er det imidlertid *udviklings- og projektarbejde*, der fylder mest. Inden for *læringsaktiviteter* har Stx den højeste andel af tid. Pluss vurderer, at dette kan hænge sammen med, at flere gymnasier tildeler øvrig tid til teamarbejde udover den tid, der allere-de ligger i kategorien forberedelse. Herudover ligger der under *læringsaktiviteter* også tid anvendt på studierejser, lektiecafe etc. Der er her tale om opgaver, som også findes på de andre uddannelsesområder.

På baggrund af analysen er det ikke muligt at sige noget om fordele og ulemper ved anvendelsen af akkorder eller puljer til medgået tid. Her skal der henvises til den førnævnte kvalitative analyse af øvrig tid, der uddyber en lang række forhold vedrørende øvrig tid.

2.3 Lærernes arbejdstid – baggrundsvARIABLE

Med afsæt i stikprøveudtagelsen og den detaljerede dataregistrering på uddannelsesinstitutionerne har Pluss haft mulighed for at bruge følgende baggrundsvARIABLE: Køn, alder, geografi og spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte institution var med i analysen fra 2007 eller ej. Data er blevet krydset med disse variable, men de detaljerede resultater bidrager ikke til at forklare forskellene i de forskellige fordelinger i arbejdstid. Her skal der imidlertid henvises til følgende tendenser:

- **Der undervises mere i Vestdanmark, og der bruges mere tid på øvrig tid i Østdanmark.** På tværs af uddannelsesområderne er undervisningsandelen i Vestdanmark 22,8% sammenlignet med 21,9% i Østdanmark. Desuden har lærere i Østdanmark 22,2% øvrig tid sammenlignet med 20,7% øvrig tid for lærere i Vestdanmark.
- **Alder gør ingen væsentlig forskel i forhold til hvor meget lærerne underviser** – bortset fra det forventelige resultat, at lærerne i 60+-segmentet underviser mindst, hvilket skal sammenholdes med, at de får aldersreduktion/-tillæg. På tværs af uddannelsesområderne har lærere under 40 år en undervisningsandel på 22,8%. Lærere mellem 40 og 50 år har en undervisningsandel på 23,0%, og lærere mellem 50 og 60 år har en undervisningsandel på 22,4%. Lærere med aldersreduktion/-tillæg har en undervisningsandel på 20,1%
- **De yngste og de ældste lærere har lidt mindre øvrig tid end mellemgruppen på 40-50 år.** På tværs af uddannelsesområderne har lærerne under 40 år en øvrig tid andel på 20,4%. Det skal ses i forhold til lærerne mellem 40 og 50 år med en øvrig tid andel på 22,6% og lærere mellem 50 og 60 år med en øvrig tid andel på 22%. 60+-segmentet har en øvrig tid andel på 20,1%.
- **Der er ikke væsentlig forskel på gengangere (institutioner som var med i analysen fra 2007) og kontrolgruppen (institutioner som ikke var med i analysen fra 2007).** På tværs af uddannelsesområderne er undervisningsandelen 22,5% for gengangerne og 22,1% for kontrolgruppen. På de enkelte uddannelsesområder og -retninger er der variationer, men der er ikke noget entydigt mønster. Rettes fokus mod øvrig tid, så er der ingen forskel på tværs af uddannelsesområderne. Igen er der variationer mellem de enkelte uddannelsesretninger, men der er ikke noget entydigt mønster, og det samlede resultat viser altså ingen forskel.

Data, der viser disse resultater, fremgår i afsnit 4.8 i kapitel 4.

2.4 Udviklingen i anvendelsen af lærernes arbejdstid

I forhold til at indkredse udviklingen mellem resultaterne fra 2006-2007 og resultaterne fra 2008-2009 viser tabel 2.3 udviklingen i undervisningsandelen og andelen af tid anvendt på øvrig tid.

Med fokus på *undervisningsandelen* viser tabel 2.3, at der er tale om en stigning på alle uddannelsesområder. Den største stigning findes på SOSU-området, hvor differencen på 2,6 procentpoint svarer til en stigning på 12%. Denne udvikling er uddybende beskrevet i afsnit 3.5. Den mindste stigning findes på HF i regi af VUC, hvor differencen på 0,2 procentpoint svarer til en stigning på godt 1%.

Med fokus på *andelen af tid anvendt på øvrig tid* viser tabel 2.3, at der er tale om en stigning for EUD og AVU. Den største stigning ligger hos AVU, hvor differencen på 2,1 procentpoint svarer til en stigning på godt 11%. For de øvrige uddannelsesretninger er der tale om et fald. Det største fald ligger hos SOSU, hvor differencen på 2,7 procentpoint svarer til et fald på ca. 9%. Det mindste fald findes på pædagog- og læreruddannelserne, hvor differencen på 0,3 procentpoint svarer til et fald på godt 1%.

Pluss har i analysearbejdet – jf. ovenfor – lavet en detaljeret gennemgang af lærernes tid brugt på øvrig tid. I den sammenhæng er der identificeret undervisningstimer i institutionernes studieadministrative systemer, som har været placeret under øvrig tid. Det kan eksempelvis være vikartimer, frivillig undervisning mv. Disse timer er i samråd med uddannelsesinstitutionen flyttet fra øvrig tid og enten fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning mv. eller overført direkte til undervisning. Denne registreringspraksis kan med en vis sandsynlighed forklare en del af stigningen i undervisningsandelen – herunder i særlig grad når der samtidig er tale om et fald i andelen af tid brugt til øvrig tid. Det vil sige for alle uddannelsesretninger undtagen EUD og AVU.

På den baggrund vurderer Pluss, at analysen i store træk "giver det samme billede, som analysen fra 2007 – men med en bedre dybdeskarphe". Undervisningsandelen er steget, og en del af stigningen kan forklares med undervisning, som er identificeret på baggrund af en detaljeret gennemgang af øvrig tid.

Tabel 2.3 Andele for undervisning og øvrig tid: 2006-2007 vs. 2008-2009⁶

		Undervisning 2006-2007	Undervisning 2008-2009	Øvrig tid 2006-2007	Øvrig tid 2008-2009
Erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner	EUD	27,9%	29,1%	23,8%	24,1%
	Hhx	21,7%	22,2%	19,7%	17,7%
	Htx	21,2%	22,0%	21,1%	18,7%
Almene gymnasier	Stx	18,9%	19,6%	19,5%	17,5%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Pædagog- og lærerudd.	20,4%	20,9%	27,1%	26,8%
VUC	AVU	22,2%	23,3%	18,1%	20,2%
	HF	18,5%	18,6%	19,0%	18,1%
SOSU		21,5%	24,3%	30,3%	27,9%

For at få et samlet overblik over hovedresultaterne fra 2007-analysen skal der henvises til afsnit 1.1 i kapitel 1.

⁶ Sygeplejerskeuddannelsen er ikke medtaget, da der ikke foreligger sammenlignelige data. I analysen fra 2007 rummende uddannelsesområdet "social og sundhed" følgende uddannelsesretninger: fysioterapeutuddannelsen, jordemoderuddannelsen, radiografuddannelsen, socialrådgiveruddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen. I nærværende analyse er kun sygeplejerskeuddannelsen medtaget.

3 Analyseresultater – de enkelte uddannelsesretninger

I dette kapitel præsenterer vi de detaljerede analyseresultater for de enkelte uddannelsesområder og -retninger.

3.1 Erhvervsrettede uddannelser

Inden for de erhvervsrettede uddannelser fokuserer analysen på følgende tre uddannelsesretninger: Htx, Hhx og EUD. Nedenfor præsenteres uddannelsesretningerne hver for sig.

3.1.1 Htx

I analysen af lærernes arbejdstid inden for Htx udgør stikprøven 335 lærere fordelt på 13 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.1: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (Htx)

	Median	1. Kvartil	3. Kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	+/- (procent points) 2008 - 2009	Gennemsnit 2006 - 2007	+/- (procent points) 2006 - 2007
Undervisning	22,4%	19,2%	25,3%	22,0%	0,3%	21,2%	0,6%
Forberedelse	25,7%	21,6%	29,0%	25,1%	0,3%	25,3%	0,8%
Pauser	4,6%	3,7%	5,4%	4,5%	0,1%	4,1%	0,1%
Rettearbejde	11,7%	8,3%	15,7%	12,0%	0,3%	11,3%	0,5%
Eksamensarbejde	4,1%	1,8%	6,3%	4,4%	0,3%	3,5%	0,3%
Øvrig tid	14,2%	9,8%	24,3%	18,7%	0,7%	21,1%	1,4%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,1%	0,3%	0,2%
Ferie, feriefriidage og søgnehelldage	13,2%	11,3%	14,8%	12,9%	0,3%	13,2%	0,5%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 335 lærere fordelt på 13 uddannelsesinstitutioner.

Ovenstående tabel viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer er 22,0%. Med en statistisk usikkerhed på 0,3 procentpoint betyder det, at den gennemsnitlige undervisningsandel ligger mellem 21,7% og 22,3%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer til timer, svarer det til, at en lærer underviser godt 423 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.⁷ I forhold til forberedelse af undervisningen, bruger en lærer på Htx i gennemsnit 25,1% af sin samlede arbejdstid på forberedelse.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget fra 21,2% i 2006-2007 til 22,0% i 2008-2009. Det vil sige en stigning på 0,8 procentpoint, svarende til en stigning på knap 4%. Ved andelen af tid brugt på forberedelse kan der observeres et mindre fald fra 25,3% i 2006-2007 til 25,1% i 2008-2009. Tilsvarende er der sket et fald i andelen af øvrig tid fra 21,1% i 2006-2007 til 18,7% i 2008-2009, det vil sige et fald på 2,4 procentpoint, svarende til et fald på godt 11%.

Dette kan tolkes i lyset af, at Pluss har identificeret undervisningstimer i institutionernes studieadministrative systemer, som har været placeret under øvrig tid. Det kan eksempelvis være vikartimer, frivillig undervisning mv. Disse timer er flyttet fra øvrig tid og enten fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning mv. eller overført direkte til undervisning.

⁷ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 19,2%. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 25,3%. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 19,2%-25,3% på undervisning.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Følgende afsnit har til formål at vise fordelingen af lærernes arbejdstid fordelt på de enkelte institutioner. Tabellen nedenfor indeholder samtlige uddannelsesinstitutioner på Htx rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.2: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (Htx)

Uddannelsesinstitutioner	Undervisning	Forberedelse	Pauser	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrige aktiviteter	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefridage og søgne-helligdage
1	24,0%	28,6%	3,8%	14,5%	1,3%	0,0%	14,0%	0,7%	13,1%
2	23,3%	25,9%	5,2%	11,8%	3,3%	0,0%	16,7%	0,3%	13,5%
3	23,0%	26,2%	5,1%	9,4%	5,6%	0,0%	15,4%	1,9%	13,4%
4	22,8%	24,5%	4,9%	12,1%	9,5%	0,0%	14,7%	0,0%	11,5%
5	22,7%	25,9%	5,0%	13,0%	5,4%	0,0%	15,6%	0,0%	12,4%
6	22,6%	27,1%	5,0%	8,6%	3,2%	0,0%	18,0%	1,3%	14,1%
7	22,6%	27,3%	3,8%	14,2%	4,3%	0,0%	18,1%	0,0%	9,8%
8	22,4%	24,3%	5,0%	15,8%	3,4%	0,0%	17,1%	0,0%	12,0%
9	22,3%	24,7%	4,9%	13,3%	5,8%	0,0%	16,9%	0,3%	11,6%
10	20,7%	24,8%	4,6%	6,5%	4,6%	0,0%	23,7%	0,8%	14,2%
11	20,6%	22,7%	3,8%	11,3%	3,6%	0,0%	25,9%	0,3%	11,6%
12	20,6%	24,3%	4,6%	13,5%	4,6%	0,0%	18,3%	0,6%	13,6%
13	19,9%	22,3%	3,3%	11,4%	5,1%	0,0%	22,6%	0,3%	15,0%
Total 2008 - 2009	22,0%	25,1%	4,5%	12,0%	4,4%	0,0%	18,7%	0,5%	12,9%
Total 2006 - 2007	21,2%	25,3%	4,1%	11,3%	3,5%	0,0%	21,1%	0,3%	13,2%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 335 lærere fordelt på 13 Htx.

Undervisningsandelen varierer mellem institutionerne fra 19,9% til 24,0%. Tilsvarende varierer andelen af tid brugt på øvrig tid fra 14,0% til 25,9%.

En signifikantstest viser, at der kan observeres signifikante forskelle mellem uddannelsesinstitutionerne 1-2 og uddannelsesinstitutionerne 10, 12 og 13 (se tabel 4.1 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en lærer på Htx 18,7% af sin arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan de 18,7% fordeles sig i forhold til delkategorierne for øvrig tid.

Tabel 3.3: Fordelingen af øvrig tid (Htx)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	24,3%
Udviklings- og projektarbejde	2,5%
Andet	2,5%
Samlet elevrelaterede opgaver	29,3%
Pædagogisk administrative opgaver	18,9%
Organisatorisk administrative opgaver	15,1%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	36,6%
Samlet rammesættende opgaver	70,7%

Tabellen er baseret på 223 lærere fordelt på 9 uddannelsesinstitutioner⁸.

⁸ På 4 uddannelsesinstitutioner har det ikke været muligt at lave en underinddeling af øvrig tid. Årsagen er, at data ikke har været tilgængelig i en tilstrækkeligt detaljeret form. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 29,3% til *elevrelaterede opgaver* og 70,7% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det delkategorien *læringsaktiviteter*, der fylder mest med i alt 24,3%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det delkategorien *medarbejder- og kompetenceudvikling*, der fylder mest med i alt 36,6%. Særligt for Htx og Hhx er, at alle lærere, afhængig af ansættelsesgrad, tildeles 50 timer årligt til pædagogisk, praktisk og teoretisk udvikling, jf. § 9 i "Cirkulære om aftale om Arbejdstid for lærere ved institutioner for erhvervsrettet uddannelse" 2008, hvorfor andelen af arbejdstid i *medarbejder- og kompetenceudvikling* ligger højt sammenlignet med andre uddannelsesretninger.

3.1.2 Hhx

Analysen af Hhx er baseret på en stikprøve på 267 lærere fordelt på i alt 11 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.4: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (Hhx)

	Median	1. kvartil	3. kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	+ / - (procent points) 2008 - 2009	Gennemsnit 2006 - 2007	+ / - (procent points) 2006 - 2009
Undervisning	22,2%	18,5%	25,9%	22,2%	0,4%	21,7%	0,3%
Forberedelse	26,0%	21,4%	29,3%	25,5%	0,4%	25,3%	0,4%
Pause	4,0%	3,1%	5,2%	4,2%	0,1%	4,1%	0,1%
Rettearbejde	12,4%	8,5%	16,5%	12,2%	0,4%	10,7%	0,4%
Eksamensarbejde	3,7%	1,3%	6,1%	4,2%	0,3%	5,3%	0,2%
Øvrig tid	13,9%	8,5%	23,5%	17,7%	0,8%	19,7%	0,8%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,2%	0,6%	0,2%
Ferie, feriedage og søgnelighedsdage	13,1%	11,5%	14,5%	12,6%	0,3%	12,4%	0,2%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 267 lærere fordelt på 11 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.4 viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer er 22,2%. Den statistiske usikkerhed er 0,4 procentpoint, og undervisningsandelen ligger således mellem 21,8% og 22,6%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer til timer, svarer det til, at en lærer underviser godt 427 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.⁹ I forhold til forberedelse af undervisningen bruger en lærer på Hhx i gennemsnit 25,5% af sin samlede arbejdstid på forberedelse.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget fra 21,7% i 2006-2007 til 22,2% i 2008-2009. Det vil sige en stigning på 0,5 procentpoint, svarende til en stigning på godt 2%. Andelen af tid brugt på forberedelse er på samme niveau i de to analyser. Derudover er der sket en stigning på 1,5 procentpoint i andelen af tid anvendt på rettearbejde fra 10,7% i 2006-2007 til 12,2% i 2008-2009, svarende til en stigning på godt 14%. Disse stigninger skal ses i sammenhæng med, at der er sket et fald i andelen af øvrig tid fra 19,7% i 2006-2007 til 17,7% i 2008-2009, svarende til et fald på godt 10%.

Særligt vedrørende forholdet mellem undervisning og forberedelse skal det tolkes i lyset af, at Pluss har identificeret undervisningstimer i institutionernes studieadministrative systemer, som har været placeret under øvrig tid. Det kan eksempelvis være vikartimer, frivillig undervisning mv. Disse timer er flyttet fra øvrig tid og en-

⁹ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 18,5%. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 25,9%. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 18,5% og 25,9% på undervisning.

ten fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning mv. eller overført direkte til undervisning. Endvidere kan stigningen i rettearbejdet skyldes samme registreringspraksis, da der er identificeret timer til rettearbejde under øvrig tid, eksempelvis i forbindelse med større skriftlige opgaver. Disse er flyttet fra øvrig tid til rettearbejde.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau Hhx

Tabellen nedenfor indeholder samtlige uddannelsesinstitutioner inden for Hhx rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.5: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (Hhx)

Uddannelses-institutioner	Under-visning	Forbe-redelse	Pause	Rette-arbejde	Eksamens-arbejde	Øvrig tid	Alders-reduktion	Ferie, feriefridage og søgne-helligdage
1	27,9%	30,5%	6,2%	8,1%	2,2%	14,4%	1,3%	9,4%
2	24,5%	26,7%	5,3%	8,6%	8,1%	13,2%	1,0%	12,5%
3	23,6%	28,1%	4,2%	11,1%	2,6%	14,4%	0,4%	15,6%
4	23,5%	25,0%	3,3%	12,7%	4,7%	14,7%	2,6%	13,6%
5	23,1%	25,7%	5,1%	9,1%	0,9%	21,0%	1,2%	13,8%
6	22,8%	24,1%	4,8%	15,1%	5,1%	13,9%	1,4%	12,7%
7	22,4%	26,2%	2,2%	13,8%	3,7%	17,3%	2,1%	12,3%
8	22,3%	26,8%	5,0%	10,3%	3,6%	17,4%	1,0%	13,6%
9	20,1%	24,5%	3,4%	14,9%	5,2%	19,3%	0,8%	11,7%
10	19,9%	23,9%	4,4%	13,8%	3,0%	20,1%	1,0%	13,8%
11	18,8%	22,4%	4,1%	12,9%	5,0%	24,8%	1,5%	10,5%
Total 2008 - 2009	22,2%	25,5%	4,2%	12,2%	4,2%	17,7%	1,4%	12,6%
Total 2006 - 2007	21,7%	25,3%	4,1%	10,7%	5,3%	19,7%	0,6%	12,4%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 267 lærere fordelt på 11 uddannelsesinstitutioner.

Undervisningsandelen varierer mellem uddannelsesinstitutioner fra 18,8% til 27,9%. Tilsvarende varierer andelen af tid brugt på øvrig tid fra 13,2 % til 24,8%.

En signifikantest viser, at der er forskel mellem uddannelsesinstitutionerne 1-2 og 9-11 (Se tabel 4.2 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en lærer på Hhx 17,7% af sin samlede arbejdstid på øvrig tid. I det følgende ses der nærmere på, hvordan de 17,7% fordeler sig i forhold til delkategorierne for øvrig tid.

Tabel 3.6: Fordelingen af øvrig tid (Hhx)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	28,7%
Udviklings- og projektarbejde	3,5%
Andet	4,3%
Samlet elevrelaterede opgaver	36,5%
Pædagogisk administrative opgaver	19,6%
Organisatorisk administrative opgaver	12,0%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	31,9%
Samlet rammesættende opgaver	63,5%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 250 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner¹⁰.

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 36,5% til *elevrelaterede opgaver* og 63,5% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det *læringsaktiviteterne*, som fylder mest med i alt 28,7%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det – ligesom ved Htx – *medarbejder- og kompetenceudvikling*, der fylder mest med i alt 31,9%. Som tidligere nævnt skyldes det, at medarbejderne ved både Hhx og Htx tildes 50 timer årligt til pædagogisk, praktisk og teoretisk fordybelse.

3.1.3 EUD

I det følgende præsenteres lærernes arbejdstid på EUD. Stikprøven for EUD er baseret på 305 lærere fordelt på 12 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.7: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (EUD)

	Median	1. kvartil	3. kvartil	Gennemsnit 2008-2009	+ / - (procent points) 2008-2009	Gennemsnit 2006-2007	+ / - (procent points) 2006-2007
Undervisning	30,9%	22,9%	36,2%	29,1%	0,6%	27,9%	0,3%
Forberedelse	25,2%	20,3%	28,6%	23,8%	0,5%	23,8%	0,3%
Pause	6,3%	4,5%	7,9%	6,0%	0,1%	5,7%	0,1%
Rettearbejde	0,0%	0,0%	1,1%	1,5%	0,2%	2,6%	0,1%
Eksamensarbejde	0,0%	0,0%	3,0%	2,2%	0,2%	2,2%	0,1%
Øvrig tid	17,6%	10,9%	31,0%	24,1%	1,1%	23,8%	0,6%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,2%	0,8%	0,1%
Ferie, feriedage og søgnehelidage	13,1%	10,5%	15,1%	12,7%	0,4%	13,2%	0,2%

Data er baseret på 305 lærere fordelt på 12 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.7 viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel for lærere på EUD er 29,1%. Med en statistisk usikkerhed på 0,6 procentpoint betyder det, at undervisningsandelen kan variere fra 28,5 – 29,7%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel til timer, svarer det til, at en lærer underviser ca. 560 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.¹¹ Den gennemsnitlige andel af tid brugt på forberedelse per lærer er i 2008-2009 23,8%. Karakteristisk for EUD er, at den gennemsnitlige andel af tid brugt på undervisning er højere, end andelen af tid

¹⁰ På én uddannelsesinstitution har det ikke været muligt at lave en underinddeling af øvrig tid. Årsagen er, at data ikke har været tilgængelig i en tilstrækkeligt detaljeret form. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

¹¹ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 23,2 %. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 36,2%. Den sidste halvdel af lærerne fordeler sig på en undervisningsandel mellem 23,2% - 36,2%.

brugt på forberedelse, hvilket udspringer af retningslinjerne i overenskomsten og videre i lokalaftalerne. Forberedelsesfaktoren er ganske enkelt lavere.

Sammenlignes den gennemsnitlige undervisningsandel fra 2008-2009 med den gennemsnitlige undervisningsandel fra 2006-2007, ses en stigning i undervisningen fra 27,9% til 29,1%. Det vil sige en stigning på 1,2 procentpoint, svarende til en stigning på godt 4%. Andelen af tid brugt på forberedelse i 2008-2009 er på samme niveau som andelen af tid brugt på forberedelse i 2006-2007. Dette skal tolkes i lyset af, at Pluss har identificeret undervisningstimer i institutionernes studieadministrative systemer, som har været placeret under øvrig tid. Det kan eksempelvis være vikartimer, frivillig undervisning mv. Disse timer er flyttet fra øvrig tid og enten fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning mv. eller overført direkte til undervisning.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Tabellen nedenfor indeholder samtlige institutioner inden for EUD rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.8: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (EUD)

Uddannelses-institutioner	Undervisning	Forberedelse	Pause	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefridage og søgne-helligdage
1	35,4%	25,3%	7,4%	0,1%	1,0%	19,7%	0,9%	10,3%
2	33,0%	23,8%	7,3%	0,5%	1,7%	20,0%	0,6%	13,0%
3	30,6%	25,1%	6,8%	0,3%	0,4%	21,7%	1,4%	13,8%
4	30,4%	23,7%	6,8%	1,1%	1,0%	23,9%	0,7%	12,5%
5	29,8%	22,2%	6,6%	0,5%	1,7%	26,1%	0,3%	12,7%
6	29,7%	25,1%	5,0%	0,5%	1,2%	25,4%	0,0%	13,1%
7	28,7%	20,3%	6,1%	0,1%	1,6%	27,6%	0,0%	15,6%
8	26,4%	26,0%	5,8%	3,9%	4,3%	24,7%	0,6%	8,3%
9	26,0%	28,6%	4,3%	5,8%	5,3%	15,4%	1,4%	13,4%
10	25,4%	20,3%	5,6%	0,0%	1,3%	29,4%	3,5%	14,4%
11	24,2%	26,8%	2,6%	7,3%	6,9%	21,2%	0,0%	11,0%
12	21,4%	19,9%	3,9%	2,6%	3,8%	31,4%	1,6%	15,5%
Total 2008 - 2009	29,1%	23,8%	6,0%	1,5%	2,2%	24,1%	0,7%	12,7%
Total 2006 - 2007	27,9%	23,8%	5,7%	2,6%	2,2%	23,8%	0,8%	13,2%

Data er baseret på 305 lærere fordelt på 12 uddannelsesinstitutioner.

Undervisningsandelen varierer mellem institutionerne fra 21,4% til 35,4%. Tilsvarende varierer andelen af tid brugt på øvrig tid mellem institutionerne fra 15,4% til 31,4%.

Der skal henvises til, at forberedelsen for institutionerne 9 og 11 er højere end undervisning, hvilket ikke er tilfældet for de øvrige institutioner. Samtidig er undervisnings- og forberedelsesandelene næsten identiske ved institution 8. Disse fordelinger kan forklares med, at der på institutionerne i vid ustrækning udbydes HG, og på HG tildeles lærerne en højere forberedelsesfaktor sammenlignet med andre EUD-uddannelser.

En signifikantest viser, at der er forskel mellem institutionerne 1 og 2 og institutionerne 8,9,11 og 12 (se tabel 4.3 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

Lærerne på EUD bruger i gennemsnit 24,1% af deres samlede arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan de 24,1% øvrig tid fordeler sig på de forskellige arbejdstidskategorier for øvrig tid.

Tabel 3.9: Fordelingen af øvrig tid (EUD)

"Øvrig tid" fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	26,1%
Udviklings- og projektarbejde	9,2%
Andet	2,3%
Samlet elevrelaterede opgaver	37,6%
Pædagogisk administrative opgaver	15,5%
Organisatorisk administrative opgaver	13,7%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	33,2%
Samlet rammesættende opgaver	62,4%

Tabellen bygger på data fra i alt 167 lærere, fordelt på 6 uddannelsesinstitutioner.¹²

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 37,6% til *elevrelaterede opgaver* og 62,4% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det arbejdstidskategorien *læringsaktiviteter*, der er størst med 26,1%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det arbejdstidskategorien *medarbejder- og kompetenceudvikling*, der er størst med 33,2%.

3.2 Det almene gymnasium – Stx og HF

Analysen af anvendelsen af lærernes arbejdstid inden for det almene gymnasium, herunder uddannelsesretningerne Stx og HF, er baseret på en stikprøve på i alt 379 lærere fordelt på 15 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.10: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (alment gymnasium)

	Median	1. Kvartil	3. Kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	(+/-) procent points 2008 - 2009	Gennemsnit 2006-2007	(+/-) procent points 2006 - 2007
Undervisning	19,9%	17,4%	22,5%	19,6%	0,2%	18,9%	0,3%
Forberedelse	25,8%	22,3%	28,8%	25,3%	0,3%	25,0%	0,3%
Pause	4,3%	3,7%	4,8%	4,2%	0,1%	4,1%	0,1%
Rettearbejde	10,6%	6,5%	15,2%	10,9%	0,3%	9,7%	0,3%
Eksamensarbejde	5,6%	3,8%	7,0%	5,5%	0,1%	5,7%	0,1%
Øvrige aktiviteter	2,0%	1,3%	2,3%	1,8%	0,0%	1,8%	0,0%
Øvrig tid	13,1%	8,9%	20,3%	17,5%	0,7%	19,5%	0,7%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	0,2%	1,4%	0,2%
Ferie, feriefriidage og søgnehelldage	13,7%	13,0%	14,6%	13,8%	0,1%	13,9%	0,3%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 379 lærere fordelt på 15 uddannelsesinstitutioner.

Ovenstående tabel viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer er 19,6%. Med en statistisk usikkerhed på 0,2 procentpoint betyder det, at den gennemsnitlige undervisningsandel ligger mellem 19,4% og 19,8%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer til timer, svarer det til, at en lærer på det almene gymnasium underviser godt 377 timer om året ud af et bruttoårsværk

¹² På seks uddannelsesinstitutioner har det ikke været muligt at nedbryde øvrig tid i delkategorierne for øvrig tid, idet data enten ikke har været tilgængelig eller ikke har indeholdt et tilstrækkeligt detaljeringsniveau. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

på 1.924 timer.¹³ I forhold til forberedelse af undervisningen bruger en lærer på det almene gymnasium i gennemsnit 25,3% af sin samlede arbejdstid på forberedelse.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget fra 18,9% i 2006-2007 til 19,6% i 2008-2009. Det vil sige en stigning på 0,7 procentpoint, svarende til en stigning på knap 4%. Endvidere er rettearbejde steget med 1,2 procentpoint fra 9,7% til 10,9%, svarende til en stigning på godt 12%. Dette skal ses i sammenhæng med et fald på 2 procentpoint i andelen af tid brugt på øvrig tid fra 19,5% i 2006-2007 til 17,5% i 2008-2009, svarende til et fald på godt 10%.

Endvidere kan faldet i øvrig tid og stigningen i den gennemsnitlige undervisningsandel ses i lyset af, at Pluss for alle uddannelsesinstitutioner detaljeret har gennemgået timerne, som er registreret som øvrig tid. Flere institutioner har under øvrig tid registreret vikartimer, frivillig undervisning, faglig vejledning af elever mv. Disse timer er flyttet fra øvrig tid og enten fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning eller overført direkte til undervisning. Dette forhold formodes at have indflydelse på stigningen i den gennemsnitlige andel af tid brugt på undervisning. Det er imidlertid ikke muligt at afgøre, om denne registreringspraksis kan forklare hele stigningen.

Stigningen i rettearbejde kan skyldes samme registreringspraksis, da der er identificeret timer til rettearbejde under øvrig tid, eksempelvis i forbindelse med større skriftlige opgaver. Disse er flyttet fra øvrig tid til rettearbejde.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Tabellen nedenfor indeholder samtlige uddannelsesinstitutioner inden for almene gymnasier rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.11: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (almene gymnasium)

Uddannelsesinstitutioner	Undervisning	Forberedelse	Pause	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrige aktiviteter	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefridage og søgnehelldage
1	22,4%	27,0%	4,5%	12,4%	5,3%	1,1%	13,0%	0,6%	13,7%
2	21,1%	27,4%	4,5%	10,0%	5,4%	2,2%	13,6%	1,6%	14,2%
3	20,5%	26,6%	4,4%	14,2%	5,3%	1,2%	13,1%	1,3%	13,3%
4	20,4%	25,7%	4,3%	11,6%	5,2%	1,2%	16,3%	1,3%	14,1%
5	20,2%	27,0%	4,4%	9,7%	6,3%	2,2%	15,3%	0,7%	14,1%
6	20,0%	25,2%	4,0%	10,9%	6,0%	2,0%	16,8%	0,9%	14,1%
7	20,0%	26,5%	4,4%	12,5%	4,9%	1,2%	16,3%	0,5%	13,7%
8	19,8%	24,8%	4,1%	14,8%	4,9%	2,2%	13,0%	2,4%	13,8%
9	19,8%	24,6%	4,1%	10,1%	5,3%	2,1%	17,6%	2,0%	14,4%
10	19,7%	25,3%	4,3%	7,8%	6,1%	2,1%	18,9%	1,6%	14,1%
11	19,1%	25,4%	4,2%	9,4%	5,1%	2,1%	17,3%	3,3%	14,1%
12	18,6%	24,0%	4,0%	10,3%	5,5%	2,0%	19,0%	3,0%	13,6%
13	17,9%	23,7%	4,0%	10,8%	6,5%	2,0%	21,2%	0,6%	13,2%
14	17,6%	23,5%	3,9%	8,8%	4,7%	2,0%	26,1%	0,4%	13,0%
15	17,1%	22,2%	3,7%	12,1%	6,1%	1,8%	23,7%	0,0%	13,3%
Total 2008 - 2009	19,6%	25,3%	4,2%	10,9%	5,5%	1,8%	17,5%	1,3%	13,8%
Total 2006 - 2007	18,9%	25,0%	4,1%	9,7%	5,7%	1,8%	19,5%	1,4%	13,9%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 379 lærere fordelt på 15 uddannelsesinstitutioner.

¹³ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 17,4%. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 22,5%. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 17,4% - 22,5% på undervisning.

Undervisningsandelen varierer mellem uddannelsesinstitutionerne fra 17,1% til 22,4%. Ligeledes varierer andelen af øvrig tid fra 13,0% til 26,1%.

En signifikantest viser, at institutionerne 1-5 er forskellige fra institutionerne 14-15 (se tabel 4.4 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en underviser på det almene gymnasium 17,5% af sin samlede arbejdstid på øvrig tid. I nedenstående tabel ses fordelingen af de 17,5% i forhold til delkategorierne for øvrig tid.

Tabel 3.12: Fordelingen af øvrig tid (almene gymnasium)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	41,4%
Udviklings- og projektarbejde	1,3%
Andet	5,9%
Samlet elevrelaterede opgaver	48,6%
Pædagogisk administrative opgaver	21,6%
Organisatorisk administrative opgaver	13,5%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	16,4%
Samlet rammesættende opgaver	51,5%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 334 lærere fordelt på 13 uddannelsesinstitutioner.¹⁴

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 48,6% til *elevrelaterede opgaver* og 51,5% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det arbejdstidskategorien *læringsaktiviteter*, der fylder mest med i alt 41,4%. Dette kan hænge sammen med, at flere gymnasier tildeler øvrig tid til teamarbejde udover den tid, der allerede ligger i kategorien forberedelse. Herudover ligger der under læringsaktiviteter også tid anvendt på studierejser, lektiecafe etc. Der er tale om opgaver, som også findes på de andre uddannelsesområder.

Inden for de *rammesættende opgaver* er det arbejdstidskategorien *pædagogisk administrative opgaver*, der fylder mest med i alt 21,6%.

Særligt for det almene gymnasium er, at lærerne bruger mere tid på kategorien *andet* end de andre uddannelsesområder. Det drejer sig blandt andet om deltagelse i sociale aktiviteter.

3.3 Voksenuddannelser i regi af VUC

I det følgende præsenteres de to uddannelsesretninger, som undersøgelsen fokuserer på inden for VUC, hhv. højere forberedelseseksamen (HF) og almen voksenuddannelse (AVU), hver for sig.

3.3.1 HF

Analysen af lærernes arbejdstid inden for HF er baseret på 241 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

¹⁴ På 2 uddannelsesinstitutioner har det ikke været muligt at lave en underinddeling af øvrig tid. Årsagen er, at data ikke har været tilgængelig i en tilstrækkeligt detaljeret form. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

Tabel 3.13: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (VUC HF)

	Median	1. kvartil	3. kvartil	Gennemsnit 2008-2009	+ / - (procent points) 2008- 2009	Gennemsnit 2006-2007	+ / - (procent points) 2006- 2007
Undervisning	19,8%	15,8%	22,9%	18,6%	0,5%	18,5%	0,4%
Forberedelse	26,2%	20,0%	30,3%	24,3%	0,6%	24,3%	0,6%
Pause	4,2%	3,3%	4,9%	4,0%	0,1%	4,0%	0,1%
Rettearbejde	9,6%	4,8%	14,5%	10,1%	0,5%	10,3%	0,5%
Eksamensarbejde	5,5%	3,7%	7,6%	6,8%	0,6%	7,2%	0,2%
Øvrige aktiviteter	1,9%	1,2%	2,4%	1,8%	0,1%	1,8%	0,1%
Øvrig tid	10,1%	5,7%	23,1%	18,1%	1,2%	19,0%	1,3%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	2,1%	0,3%	1,2%	0,2%
Ferie, feriefriidage og søgnehelldage	13,7%	13,1%	14,9%	14,3%	0,2%	13,8%	0,3%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 241 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

Ovenstående tabel viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer er 18,6%. Med en statistisk usikkerhed på 0,5 procentpoint betyder det, at den gennemsnitlige undervisningsandel ligger mellem 18,1% og 19,1%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer til timer, svarer det til, at en lærer på VUC HF underviser ca. 358 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.¹⁵ Til forberedelse af undervisningen bruger en lærer på VUC HF i gennemsnit 24,3% af sin samlede arbejdstid.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget fra 18,5% i 2006-2007 til 18,6% i 2008-2009. Det vil sige en stigning på 0,1 procentpoint. Andelen af tid brugt på forberedelse er uændret. Der kan observeres et mindre fald på 0,9 procentpoint i andelen af tid brugt på øvrig tid fra 19,0% i 2006-2007 til 18,1% i 2008-2009, svarende til et fald på ca. 5%.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Tabellen nedenfor indeholder samtlige uddannelsesinstitutioner inden for VUC HF rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.14: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (VUC HF)

Uddannelses- institutioner	Under- visning	Forbe- redelse	Pause	Rette- arbejde	Eksamens- arbejde	Øvrige aktiviteter	Øvrig tid	Alders- reduktion	Ferie, feriefriidage og søgne- helldage
1	23,2%	25,6%	4,5%	9,8%	6,7%	1,4%	10,0%	4,3%	14,4%
2	21,8%	27,6%	4,6%	9,3%	3,5%	2,3%	16,3%	1,3%	13,3%
3	21,5%	27,1%	4,5%	9,3%	6,0%	2,3%	14,6%	1,5%	13,1%
4	19,7%	26,3%	4,4%	11,2%	4,6%	2,2%	13,7%	3,5%	14,3%
5	18,5%	23,6%	4,0%	13,6%	7,5%	2,0%	14,5%	2,6%	13,7%
6	18,2%	24,3%	4,1%	6,9%	5,3%	2,0%	21,0%	1,7%	16,4%
7	17,6%	23,4%	3,9%	12,9%	8,3%	1,9%	16,6%	1,5%	13,8%
8	17,3%	22,6%	3,5%	11,5%	5,5%	1,0%	23,4%	0,9%	14,3%
9	15,5%	21,7%	3,4%	7,6%	7,2%	1,1%	29,6%	0,0%	13,9%
10	13,4%	20,7%	3,0%	9,0%	12,6%	1,5%	21,2%	3,4%	15,2%
Total 2008 - 2009	18,6%	24,3%	4,0%	10,1%	6,8%	1,8%	18,1%	2,1%	14,3%
Total 2006 - 2007	18,5%	24,3%	4,0%	10,3%	7,2%	1,8%	19,0%	1,2%	13,8%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 241 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

Undervisningsandelen varierer mellem institutionerne fra 13,4% til 23,2%. Yderligere varierer andelen af tid brugt på øvrig tid fra 10% til 29,6%. Det er endvidere

¹⁵ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 15,8%. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 22,9%. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 15,8% - 22,9% på undervisning.

værd at bemærke, at andelen af tid brugt på aldersreduktion varierer mellem institutionerne fra 0% til 4,3%.

En signifikantstest viser, at der er signifikant forskel mellem institutionerne 1-3 og institutionerne 8-10 (se tabel 4.5 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en lærer på VUC HF 18,1% af sin arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan de 18,1% fordeler sig på delkategorierne for øvrig tid.

Tabel 3.15: Fordelingen af øvrig tid (VUC HF)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	31,7%
Udviklings- og projektarbejde	3,0%
Andet	1,2%
Samlet elevrelaterede opgaver	35,9%
Pædagogisk administrative opgaver	34,4%
Organisatorisk administrative opgaver	18,0%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	11,6%
Samlet rammesættende opgaver	64,1%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 241 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.¹⁶

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 35,9% til *elevrelaterede opgaver* og 64,1% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det arbejdstidskategorien *læringsaktiviteter*, der fylder mest med i alt 31,7%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det arbejdstidskategorien *pædagogisk administrative opgaver*, der fylder mest med i alt 34,4%.

3.3.2 Almen voksenuddannelse (AVU)

Følgende afsnit beskriver, hvordan lærernes arbejdstid inden for almen voksenuddannelse (AVU) fordeler sig. Stikprøven er baseret på 149 lærere på 10 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.16: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (VUC AVU)

	Median	1. kvartil	3. kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	+ / - (procent points) 2008 - 2009	Gennemsnit 2006 - 2007	+ / - (procent points) 2006 - 2007
Undervisning	22,4%	16,3%	28,4%	23,3%	1,0%	22,2%	0,7%
Forberedelse	23,2%	20,7%	25,4%	22,6%	0,5%	25,8%	0,4%
Pause	6,8%	4,9%	8,1%	6,7%	0,3%	6,4%	0,2%
Rettearbejde	8,0%	1,5%	13,4%	8,6%	0,6%	6,8%	0,5%
Eksamensarbejde	4,1%	2,1%	6,3%	4,2%	0,2%	4,2%	0,3%
Øvrig tid	11,8%	5,9%	32,2%	20,2%	1,6%	18,1%	1,3%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	1,8%	0,3%	2,2%	0,4%
Ferie, feriefriidage og søgnelighedsdage	13,9%	12,6%	14,9%	12,6%	0,4%	14,2%	0,3%

Tabellen er baseret på 149 lærere fordelt på i alt 10 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.16 viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel for lærerne på AVU er 23,3% i 2008-2009. Med en statistisk usikkerhed på 1,0 procentpoint betyder det,

¹⁶ Pluss ønsker at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

at den gennemsnitlige undervisningsandel er mellem 22,3% og 24,3%.¹⁷ Omregnes tallene til timer, svarer det til, at en lærer i gennemsnit underviser godt 448 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer. I forhold til forberedelse af undervisningen bruger underviserne i gennemsnit 22,6%.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget med 1,1 procentpoint fra 22,2% i 2006-2007 til 23,3% i 2008-2009, svarende til en stigning på ca. 5%. Yderligere kan der observeres et fald på 3,2 procentpoint i andelen af tid brugt på forberedelse fra 25,8% i 2006-2007 til 22,6 % i 2008-2009, svarende til et fald på godt 12%. Faldet i forberedelse kan ses i sammenhæng med en stigning på 1,8 procentpoint i andelen af rettearbejde fra 6,8% i 2006-2007 til 8,6% i 2008-2009, svarende til en stigning på godt 26%.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Nedenstående tabel indeholder samtlige institutioner inden for AVU rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.17: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (VUC AVU)

Uddannelses-institutioner	Undervisning	Forberedelse	Pause	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefridage og søgne-helligdage
1	29,2%	23,6%	8,5%	6,2%	3,9%	14,8%	1,2%	12,7%
2	29,1%	22,5%	7,8%	4,9%	2,3%	19,7%	2,4%	11,3%
3	27,1%	23,3%	5,9%	7,7%	1,3%	25,6%	0,5%	8,6%
4	27,0%	20,4%	6,0%	9,3%	4,0%	16,2%	3,9%	13,2%
5	26,3%	20,1%	8,7%	8,0%	5,2%	17,8%	1,6%	12,2%
6	22,8%	25,1%	7,7%	13,1%	7,0%	8,6%	5,9%	9,8%
7	21,1%	26,1%	5,8%	9,3%	4,0%	16,9%	2,4%	14,4%
8	19,4%	21,5%	5,4%	11,9%	5,5%	22,0%	0,6%	13,7%
9	18,2%	16,4%	4,9%	6,5%	3,2%	36,0%	0,7%	14,1%
10	15,3%	24,0%	5,6%	7,4%	3,3%	28,4%	2,0%	14,0%
Total 2008 - 2009	23,3%	22,6%	6,7%	8,6%	4,2%	20,2%	1,8%	12,6%
Total 2006 - 2007	22,2%	25,8%	6,4%	6,8%	4,2%	18,1%	2,2%	14,2%

Tabellen er baseret på 149 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

Den gennemsnitlige undervisningsandel for de enkelte uddannelsesinstitutioner varierer fra 15,3% til 29,2%. Tilsvarende varierer den gennemsnitlige andel af tid brugt på øvrig tid fra 8,6% til 36%.

Institutionerne 6, 7, 8 og 10 skiller sig ud ved at have mere forberedelse end undervisning. Pluss vurderer, at det kan ses i lyset af, at forberedelse - i regi af VUC AVU - tildeles som "centertid", som er en slags akkord. Antallet af undervisningstimer - i forhold til forberedelsen - kan variere fra institution til institution. Det er en konsekvens af aftalens principper.

En signifikantest viser, at uddannelsesinstitutionerne 1-2 er forskellige fra institutionerne 8-10 (se tabel 4.5 i kapitel 4).

¹⁷ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, der bruger 16,3% og derunder af deres samlede arbejdstid på undervisning. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, der bruger 28,4 % og derover af deres samlede arbejdstid på at undervise. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 16,3% - 28,4% af deres samlede arbejdstid på at undervise.

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en lærer på AVU 20,2% af sin arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan timerne fordeler sig på de forskellige arbejdstidskategorier for øvrig tid.

Tabel 3.18: Fordelingen af øvrig tid (VUC AVU)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	18,3%
Udviklings- og projektarbejde	4,3%
Andet	0,6%
Samlet elevrelaterede opgaver	23,2%
Pædagogisk administrative opgaver	34,2%
Organisatorisk administrative opgaver	33,5%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	9,2%
Samlet rammesættende opgaver	76,8%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 149 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.¹⁸

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 23,2% til *elevrelaterede opgaver* og 76,8% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det arbejdstidskategorien *læringsaktiviteter*, der fylder mest med i alt 18,3%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det arbejdstidskategorien *pædagogisk administrative opgaver*, der fylder mest med i alt 34,2%.

3.4 Uddannelser i regi af professionshøjskoler

I det følgende præsenteres de to uddannelsesretninger, som undersøgelsen fokuserer på inden for professionshøjskolerne, hhv. lærer- og pædagoguddannelserne og sygeplejerskeuddannelsen.

3.4.1 Lærer- og pædagoguddannelserne

Analysen af lærernes arbejdstid inden for lærer- og pædagoguddannelserne er baseret på 211 lærere fordelt på 7 uddannelsesinstitutioner. Der er tale om 4 læreruddannelser og 3 pædagoguddannelser.

Tabel 3.19: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (lærer- og pædagoguddannelser)

	Median	1. kvartil	3. kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	+ / - (procent points) 2008 - 2009	Gennemsnit 2006 - 2007	+ / - (procent points) 2006 - 2007
Undervisning	21,2%	17,6%	25,0%	20,9%	0,5%	20,4%	0,6%
Forberedelse	31,8%	24,9%	38,1%	31,1%	0,7%	32,1%	0,8%
Pause	...	...	...	...	...	...	...
Rettearbejde	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,4%	0,1%
Eksamensarbejde	5,5%	2,4%	8,1%	6,1%	0,4%	5,7%	0,4%
Øvrig tid	22,1%	14,6%	33,8%	26,8%	1,1%	27,1%	1,5%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,6%	0,2%
Ferie, feriedage og søgnedag	14,9%	13,4%	15,3%	14,7%	0,1%	14,1%	0,3%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 211 lærere fordelt på 7 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.19 viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer er 20,9%. Med en statistisk usikkerhed på 0,5 procentpoint betyder det, at den gennemsnitli-

¹⁸ Pluss ønsker at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

ge undervisningsandel ligger mellem 20,4% og 21,4%. Omregnes den gennemsnitlige undervisningsandel per lærer til timer, svarer det til, at en lærer på lærer- og pædagoguddannelserne underviser godt 402 timer om året ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.¹⁹ Særligt for lærer- og pædagoguddannelserne er, at en del af den faglige vejledning af eleverne også indeholder rettearbejde. Den faglige vejledning er registreret som undervisning. Idet rettearbejdet ikke kan udskilles fra den faglige vejledning, vil denne del også indgå som undervisning. Til forberedelse af undervisningen bruger en lærer på lærer- og pædagoguddannelserne i gennemsnit 31,1% af sin samlede arbejdstid.

Den gennemsnitlige undervisningsandel er steget fra 20,4% i 2006-2007 til 20,9% i 2008-2009, det vil sige en stigning på 0,5 procentpoint, svarende til en stigning på 2,5%. Yderligere kan der observeres et fald på 1 procentpoint i andelen af tid brugt på forberedelse fra 32,1% i 2006-2007 til 31,1% i 2008-2009, svarende til et fald på godt 3%. Andelen af tid brugt på øvrig tid i 2008-2009 er næsten på niveau med andelen af tid brugt på øvrig tid i 2006-2007.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

Nedenstående tabel indeholder samtlige institutioner inden for lærer- og pædagoguddannelserne rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.20: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (lærer- og pædagoguddannelser)

Uddannelsesinstitutioner	Undervisning	Forberedelse	Pause	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefri dage og søgnehelldage
1	25,4%	28,1%	...	0,0%	10,1%	20,0%	0,0%	16,3%
2	22,6%	26,2%	...	0,0%	5,5%	30,9%	0,1%	14,7%
3	20,4%	30,1%	...	0,6%	6,6%	27,4%	0,3%	14,6%
4	20,2%	31,3%	...	0,0%	5,3%	29,9%	0,0%	13,2%
5	20,0%	32,8%	...	0,0%	5,7%	25,9%	0,5%	15,0%
6	19,1%	31,9%	...	0,0%	5,4%	28,5%	0,5%	14,6%
7	18,2%	41,8%	...	0,4%	3,2%	21,7%	0,0%	14,6%
Total 2008 - 2009	20,9%	31,1%	...	0,1%	6,1%	26,8%	0,2%	14,7%
Total 2006 - 2007	20,4%	32,1%	...	0,4%	5,7%	27,1%	0,6%	14,1%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 211 lærere fordelt på 7 uddannelsesinstitutioner.

Den gennemsnitlige undervisningsandel for de enkelte uddannelsesinstitutioner varierer fra 18,2% til 25,4%. Hvad angår forberedelse af undervisningen, så varierer denne fra 26,2% til 41,8%.²⁰ Tilsvarende varierer den gennemsnitlige andel af tid brugt på øvrig tid fra 20% til 30,9%.

En signifikantstest viser, at uddannelsesinstitutionerne 1-2 er signifikant forskellige fra institutionerne 6-7 (se tabel 4.7 i kapitel 4).

Fordelingen af øvrig tid

I gennemsnit bruger en lærer på pædagog- og læreruddannelserne 26,8% af sin samlede arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan de 26,8% fordeler sig i forhold til delkategorierne for øvrig tid.

¹⁹ 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger under 17,6%. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, hvis undervisningsandel ligger over 25,0%. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 17,6% - 25,0% på undervisning.

²⁰ Den relativt store variation skal ses i sammenhæng med, at flere institutioner arbejder med differentieret forberedelse. Her udløser undervisningsaktiviteter i forbindelse med bl.a. indtægtsdækket virksomhed på nogle institutioner en forberedelsesfaktor på 3 eller 3,5.

Tabel 3.21: Fordelingen af øvrig tid (lærer- og pædagoguddannelserne)

Øvrig tid fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	6,7%
Udviklings- og projektarbejde	17,2%
Andet	2,1%
Samlet elevrelaterede opgaver	26,0%
Pædagogisk administrative opgaver	23,7%
Organisatorisk administrative opgaver	20,1%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	30,2%
Samlet rammesættende opgaver	74,0%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 176 lærere fordelt på 6 uddannelsesinstitutioner²¹.

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 26% til *elevrelaterede opgaver* og 74% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det arbejdstidskategorien *udviklings- og projektarbejde*, der fylder mest med i alt 17,2%. Inden for de *rammesættende opgaver* er det arbejdstidskategorien *medarbejder- og kompetenceudvikling*, der fylder mest med i alt 30,2%.

Inden for professionshøjskolerne er det karakteristisk, at der bliver brugt mere tid på *udviklings- og projektarbejde* end for de andre uddannelsesområder. Dette kan ses i lyset af, at professionshøjskolerne har en videncenterforpligtelse, som medfører både indadrettede og udadrettede udviklingsaktiviteter – herunder også indtægtsdækket virksomhed.

3.4.2 Sygeplejerskeuddannelsen

Analysen af lærernes arbejdstid er baseret på 41 lærere fordelt på 2 uddannelsesinstitutioner. Pluss vil i kortlægningen af sygeplejerskeuddannelsen ikke gennemgå anvendelsen af arbejdstid på institutionsniveau eller inddelingen af øvrig tid i delkategorier grundet den lille stikprøvestørrelse.

Tabel 3.22: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (sygeplejerskeuddannelsen)

	Median	1. Kvartil	3. Kvartil	Gennemsnit 2008 - 2009	(+/-) procent points 2008 - 2009
Undervisning	12,8%	11,0%	14,6%	12,7%	0,5%
Forberedelse	20,9%	16,1%	28,4%	22,4%	1,3%
Pause	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Rettearbejde	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,1%
Eksamensarbejde	5,6%	2,2%	12,0%	6,9%	0,9%
Øvrig tid	41,5%	34,0%	47,6%	42,4%	1,7%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ferie, feriefriidage og søgnehellidage	14,8%	13,6%	16,4%	15,4%	0,5%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 41 lærere fordelt på i alt 2 uddannelsesinstitutioner.

Tabellen viser, at den gennemsnitlige undervisningsandel for en lærer på sygeplejerskeuddannelsen er på 12,7%. Den lille stikprøvestørrelse medfører en større

²¹ For én uddannelsesinstitution har det ikke været muligt at lave en underinddeling af øvrig tid. Årsagen er, at data ikke har været tilgængelig i en tilstrækkeligt detaljeret form. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

usikkerhed i tolkningen af tallene, og det er derfor ikke muligt at sige noget entydigt om de øvrige fordelinger i arbejdstidskategorierne.

3.5 Social- og Sundhedsuddannelser (SOSU)

I dette afsnit præsenteres fordelingen af lærernes arbejdstid inden for SOSU-området. Stikprøven er baseret på i alt 278 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

Tabel 3.23: Anvendelsen af lærernes arbejdstid (SOSU)

	Median	1. Kvartil	3. Kvartil	Gennemsnit 2008-2009	(+/-) procent points 2008- 2009	Gennemsnit 2006-2007	(+/-) procent points 2006- 2007
Undervisning	25,4%	21,5%	28,4%	24,3%	0,4%	21,5%	0,5%
Forberedelse	31,6%	26,5%	35,8%	30,7%	0,5%	23,4%	0,6%
Pause	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%	0,1%
Rettearbejde	0,0%	0,0%	1,9%	1,5%	0,2%	2,4%	0,3%
Eksamensarbejde	0,0%	0,0%	1,3%	0,9%	0,1%	2,9%	0,2%
Øvrig tid	25,5%	18,5%	34,6%	27,9%	0,9%	30,3%	1,2%
Aldersreduktion	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ferie, feriefridage og søgnehelldage	14,8%	13,7%	15,9%	14,8%	0,3%	14,6%	0,3%

Data er baseret på 278 lærere fordelt på i alt 10 uddannelsesinstitutioner.

Af tabel 3.23 ses det, at den gennemsnitlige undervisningsandel for lærerne på SOSU er 24,3% i 2008-2009. Med en statistisk usikkerhed på 0,4 procentpoint betyder det, at den gennemsnitlige undervisningsandel ligger mellem 23,9%-24,7%. Omregnes tallene til timer, svarer det til, at en lærer i gennemsnit bruger godt 467 timer på at undervise ud af et bruttoårsværk på 1.924 timer.²² Den gennemsnitlige andel af tid brugt på forberedelse er 30,7% i 2008-2009.

Sammenlignes den gennemsnitlige undervisningsandel fra 2008-2009 med den gennemsnitlige undervisningsandel i 2006-2007, ses der en stigning i undervisningen på 2,8 procentpoint fra 21,5% til 24,3%, svarende til at undervisningsandelen er steget med godt 13%. Andelen af tid brugt på forberedelse er steget med 7,3 procentpoint fra 23,4% i 2006-2007 til 30,7% i 2008-2009, svarende til en stigning på godt 31%.

Årsagen til stigningen i forberedelse skal blandt andet ses i lyset af, at der i undersøgelsen fra 2006-2007 blev registreret pause for alle lærerne. I undersøgelsen fra 2008-2009 er der ikke registreret pause. Det skyldes, at de fleste af uddannelsesinstitutionerne ikke anser pause for at være en del af lærernes arbejdstid. Denne opfattelse er ikke i overensstemmelse med den gældende overenskomst.²³ Ved et mindre antal institutioner er pauser nævnt i lokalaftalerne, og de indgår her i lærernes forberedelse. Hvis pausefaktoren for 2006-2007 trækkes fra andelen af tid brugt på forberedelse i 2008-2009, så er den procentvise stigning på niveau med stigningen i undervisning (godt 10%).

Stigningen i andelen af tid brugt på undervisning kan ses i sammenhæng med, at Pluss for alle uddannelsesinstitutioner detaljeret har gennemgået timerne, som er

²² 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, der bruger 21,5% og derunder af deres samlede arbejdstid på undervisning. 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel af lærerne, der bruger 28,4 % og derover af deres samlede arbejdstid på at undervise. Den sidste halvdel af lærerne bruger mellem 21,5% - 28,4% af deres samlede arbejdstid på at undervise.

²³ i "Cirkulære om organisationsaftale for ledere og lærere ved institutioner for erhvervsrettet uddannelse, der udbyder de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (herunder SOSU)" 2008, står der endvidere i § 11, at "Undervisningslektion og mundtlige eksamener indregnes i arbejdstidsopgørelsen med et antal minutter, der aftales lokalt. I minuttallet indregnes tid til forberedelse mv., og til pauser".

registreret som øvrig tid. Flere institutioner har her registreret vikartimer, frivillig undervisning mv. Disse timer er flyttet fra øvrig tid og fordelt efter institutionens faktorer for forberedelse og undervisning eller overført direkte til undervisning. Dette forhold formodes at have indflydelse på stigningen i den gennemsnitlige andel af tid brugt på undervisning. Det er imidlertid ikke muligt at afgøre, om denne registreringspraksis kan forklare hele stigningen.

Lærernes arbejdstid på institutionsniveau

I nærværende afsnit præsenteres fordelingen af lærernes arbejdstid på institutionsniveau. Tabellen nedenfor indeholder samtlige institutioner inden for SOSU-området rangordnet efter undervisningsandelen.

Tabel 3.24: Fordelingen af arbejdstid på institutionsniveau (SOSU)

Uddannelses-institutioner	Undervisning	Forberedelse	Pauser	Rettearbejde	Eksamensarbejde	Øvrig tid	Aldersreduktion	Ferie, feriefridage og søgne-helligdage
1	26,9%	33,2%	0,0%	1,8%	0,4%	22,8%	0,0%	15,0%
2	26,5%	35,6%	0,0%	0,5%	0,5%	23,3%	0,0%	13,6%
3	26,4%	32,3%	0,0%	3,7%	2,0%	22,8%	0,0%	12,8%
4	25,5%	31,4%	0,0%	1,6%	0,3%	28,6%	0,0%	12,5%
5	25,3%	35,4%	0,0%	1,1%	1,5%	21,7%	0,0%	15,1%
6	24,7%	29,9%	0,0%	1,8%	1,0%	27,5%	0,0%	15,1%
7	23,1%	28,4%	0,0%	2,1%	1,8%	29,7%	0,0%	14,9%
8	22,7%	29,1%	0,0%	1,4%	0,9%	30,2%	0,0%	15,6%
9	22,0%	26,9%	0,0%	1,5%	0,4%	32,6%	0,0%	16,6%
10	21,0%	26,1%	0,0%	1,1%	0,5%	35,9%	0,0%	15,4%
Total 2008-2009	24,3%	30,7%	0,0%	1,5%	0,9%	27,9%	0,0%	14,8%
Total 2006-2007	21,5%	23,4%	4,8%	2,4%	2,9%	30,3%	0,0%	14,6%

Tabellen er baseret på en stikprøve på 278 lærere fordelt på 10 uddannelsesinstitutioner.

Undervisningsandelen varierer mellem institutionerne fra 21,0% - 26,9%. Tilsvarende varierer andelen af tid på brugt på øvrig tid fra 21,7% - 35,9 %.

En signifikantstest viser, at institutionerne 1-2 er forskellige fra institutionerne 7-10 (se tabel 4.8 kapitel 4).

Institutionerne 2 og 5 skiller sig ud ved at have en højere andel af forberedelse end de resterende uddannelsesinstitutioner. Det skyldes til dels, at institutionerne arbejder med en højere forberedelse end de andre uddannelsesinstitutioner, men det skyldes også, at pause er eksplicit inkluderet i forberedelsen. Det har ikke været muligt for de to institutioner at udlede præcist, hvor meget tid der bruges på pause, og derfor er det ikke udskilt.

Fordelingen af øvrig tid

I alt bruger en lærer i gennemsnit 27,9 % af sin arbejdstid på øvrig tid. Nedenstående tabel viser, hvordan de 27,9% fordeler sig på de forskellige arbejdstidskategorier for øvrig tid.

Tabel 3.25: fordelingen af øvrig tid (SOSU)

"Øvrig tid" fordeling på underkategorier	2008 - 2009
Læringsaktiviteter	34,9%
Udviklings- og projektarbejde	8,1%
Andet	1,2%
Samlet elevrelaterede opgaver	44,2%
Pædagogisk administrative opgaver	22,7%
Organisatorisk administrative opgaver	20,7%
Medarbejder- og kompetenceudvikling	12,4%
Samlet rammesættende opgaver	55,8%

Tabellen bygger på data fra i alt 249 lærere fordelt på 9 uddannelsesinstitutioner²⁴.

Den overordnede fordeling mellem de to basiskategorier er 44,2% til *elevrelaterede opgaver* og 55,8% til *rammesættende opgaver*. Inden for de *elevrelaterede opgaver* er det *læringsaktiviteter*, der udgør den største andel med 34,9%. Særligt for SOSU er, at lærerne sammenlignet med lærerne fra andre uddannelsesretninger anvender mere tid på *læringsaktiviteter*. Årsagerne kan blandt andet findes i SOSU's elevgruppe, som ofte har behov for særlig social og faglig støtte samt gennemførelsesvejledning.

Inden for de *rammesættende opgaver* er det de *pædagogisk administrative opgaver*, der fylder mest med 22,7%.

²⁴ På én institution har det ikke været muligt at lave en underinddeling af øvrig tid. Årsagen er, at data ikke har været tilgængelig i en tilstrækkeligt detaljeret form. Pluss ønsker desuden at gøre opmærksom på, at en underinddeling i øvrig tid medfører større usikkerheder i tolkningen af data, idet stikprøvestørrelsen er lille.

4 Metode

Dette kapitel redegør for en række grundlæggende forudsætninger for analysen og for den anvendte metode.

4.1 Arbejdstidskategorier

Nedenstående arbejdstidskategorier benyttes i opgørelsen af lærernes arbejdstid på tværs af uddannelsesområderne. Arbejdstidskategorierne er opdelt i to dele. For det første hovedkategorier og for det andet delkategorier af hovedkategorien øvrig tid. Hovedkategorierne er de samme arbejdstidskategorier, som blev anvendt i analysen fra 2007. Delkategorierne til øvrig tid er udviklet i forbindelse med den kvalitative analyse af øvrig tid, jf. kapitel 1 i denne rapport.

Hovedkategorier

Arbejdstidskategori	Beskrivelse af indhold
Undervisning	Denne kategori består af den tid, læreren anvender på undervisning. Undervisningen kan ud over fx klasseundervisning være holdundervisning, individuel undervisning og undervisning på tværs af hold, klasser, årgange og forelæsninger, der organiseres med elever i større eller mindre grupper, med flere lærere eller ved, at læreren er vejleder eller konsulent mv. Derudover kan undervisningen foregå andre steder end i et klasseværelse, blandt andet på ekskursioner, studieture og virtuel undervisning. Endelig kan undervisningen også være frivillig undervisning, studiekredse, undervisning ved temadage samt faglig og metodisk vejledning, der gives som undervisning. Undervisning er ikke ethvert samvær med elever, men vil have et uddannelsesformål og normalt forudsætte forberedelse og efterbehandling.
Forberedelse af undervisning	Ved forberedelse forstås den tid, hvor læreren enten alene eller i fællesskab med andre forbereder, efterbehandler og evaluerer et hold elever eller en klasses undervisning.
"Øvrige opgaver i tilknytning til undervisningen" – "Pædagogisk administrative opgaver"²⁵ – kun i forhold til de almene gymnasier og HF på VUC	Der er delvist tale om de tidligere "præambelaktiviteter", som ikke har eksisteret i en overenskomstmæssig sammenhæng siden 1999, men de forekommer stadig i nogen udstrækning på institutionsniveau. Der er ofte tilknyttet en faktor til løsning af opgaverne. Opgaver kan i udgangspunktet indbefatte: Karaktergivning og evaluering for enkeltelever, udarbejdelse af undervisningsbeskrivelser, koordinering af kursisternes undervisning - herunder det skriftlige arbejde, forsømmelsesregistrering, kontakt til ikke fremmødte elever/kursister i forbindelse med opstart, registrering af timeflytning/timebytning i studieadministrativt system mv.
Rettearbejde og opgaveevaluering	Tid anvendt på rettearbejde og opgaveevaluering.
Eksamensarbejde	Tid anvendt på eksamensarbejde i form af eksamination, censur og opgaveudarbejdelse.

²⁵ I tabellerne i nærværende rapport benævnes kategorien "Øvrige aktiviteter". I 2007-analysen blev kategorien benævnt "Pædagogisk/administrative opgaver".

Arbejdstidskategori	Beskrivelse af indhold
Pauser	Tid anvendt på pauser – herunder pædagogiske pauser, hvor lærerne i et vist omfang skal stå til rådighed for eleverne.
Aldersreduktion/-tillæg:	Alderstillæg i timer givet til lærere på 60 år eller derover.
Ferie, feriefridage og søgnehelldage	Tid anvendt til ferie, feriefridage og søgnehelldage.
Øvrig tid	- Se kategorier i nedenstående oversigt

Delkategorier for øvrig tid

Helt grundlæggende er der tale om to basiskategorier – *elevrelaterede opgaver* og *rammesættende opgaver* suppleret med i alt 6 delkategorier.

De elevrelaterede opgaver drejer sig om opgaver, der knytter sig direkte til eleverne og deres undervisning samt udviklingen af denne. Dertil kommer opgaver knyttet til elevernes rolle og tilstedeværelse i de sociale enheder, som uddannelsesinstitutionerne er – med andre ord kulturskabende opgaver. Vi har i den kvalitative analyse af øvrig tid identificeret delkategorierne:

- *Læringsaktiviteter.* Kategorien læringsaktiviteter kan betegnes som del af et udvidet undervisningsbegreb. Her findes opgaver, som direkte understøtter undervisningen, og som er direkte elevrelaterede. Opgaverne har betydning for elevernes gennemførelse, og nogle af opgaverne (eksempelvis teamarbejde) er på nogle institutioner indregnet under lærernes forberedelse, mens det på andre institutioner er en opgave under øvrig tid.
- *Udviklings- og projektarbejde.* Udviklingsprojekterne indgår som en del af undervisningen. Enten vedrører de eleverne, elevernes undervisningsfag og -metoder, eller også er eleverne selv inddraget i projekterne.²⁶
- *Andet.* Under denne kategori findes primært de kulturskabende aktiviteter, som er med til at skabe den sociale sammenhængskraft på uddannelsesinstitutionerne.

De rammesættende opgaver drejer sig om, at alle undervisere løser opgaver, som understøtter institutionernes drift i et helhedsperspektiv, og som tildeles timer under øvrig tid. Det være sig koordinerende opgaver, særlige hverv såsom tillidsrepræsentant eller sikkerhedsrepræsentant, skemalægger, tilsyn med samlinger/lokaler mv. Nogle af opgaverne er fælles for alle undervisere, mens andre er specifikke for enkelte lærere eller lærergrupper. Opgavernes form og indhold er sammenlignelige på tværs af uddannelsesområder. Vi har i den kvalitative analyse af øvrig tid identificeret følgende delkategorier:

²⁶ Udviklingsprojekterne kan også have karakter af at være udviklingsarbejde i regi af ekstern finansieret virksomhed, videntcenter- eller konsulentvirksomhed. Denne type af udviklingsprojekter er ikke altid direkte elevrelaterede, men alligevel er disse opgaver medtaget i kategorien. I et fremadrettet perspektiv kan det overvejes at have en separat kategori, som dækker alle typer udviklingsarbejde – herunder elev- og organisationsrelateret udviklingsarbejde samt eksterne udviklingsopgaver.

- *Pædagogisk administrative opgaver.* Opgaverne under denne kategori har alle et pædagogisk omdrejningspunkt og er rammesættende i forhold til den faglige og pædagogiske planlægning og tilrettelæggelse af studieforløbene og lærernes faglige og pædagogiske netværk.
- *Organisatorisk administrative opgaver.* Disse opgaver beskæftiger sig ikke direkte med eleverne, men er med til at skabe forudsætningerne og rammerne for, at lærerne kan arbejde, og at institutionen fungerer. Yderligere finder den organisatoriske videndeling sted her – eksempelvis via personalemøder.
- *Medarbejder- og kompetenceudvikling.* Her findes opgaver, som vedrører medarbejderes kompetenceudvikling – eksempelvis efter-/videreuddannelse, men også deltagelse i medarbejderudviklingssamtaler med ledelsen.

Nedenfor er delkategorierne præsenteret mere uddybende i den skematiske oversigt.

Øvrig tid		
Elevrelaterede opgaver	Læringsaktiviteter	Ikke-administrative opgaver, der direkte understøtter undervisningen eller elevernes deltagelse heri: Teamarbejde (som ikke er del af forberedelsestiden), gennemførelsesvejledning, lektieværksted/café, tutorordning, studieture (den tid som ikke honoreres som undervisning, men f.eks. går til planlægning og deltagelse udover tildelt undervisningstid), opsøgende arbejde i forhold til praktikpladser, apparatopstilling mv.
	Udviklings- og projektarbejde	Opgaver og projekter med både direkte og indirekte relation til undervisningen: Forsknings- og udviklingsprojekter, konsulentvirksomhed mv.
	Andet	Deltagelse i elevfester og -arrangementer, translokation, musical, kor, idrætsdag, deltagelse i og koordinering af sociale arrangementer mv.

Øvrig tid		
Rammesættende opgaver	Pædagogisk administrative opgaver	Opgaver uden direkte relation til undervisningen og dermed uden specifikt elevfokus: Studiemrådekoordinering, fagudvalgs-, gruppe- eller rådsaktiviteter (mødedeltagelse og koordinering mv.), vejledning af kandidater i uddannelsesstillinger (pædagogikum), coaching af nye lærere, kursusledelse i forhold til kandidater i uddannelsesstillinger, koordinering og registrering af skriftligt arbejde (udover timer til forberedelse, undervisning eller rettelser og "øvrige opgaver i tilknytning til undervisningen" (Stx og VUC HF), udarbejdelse af studieplaner og undervisningsbeskrivelser i studieadministrativt system (udover timer til forberedelse, undervisning eller rettelser og "øvrige opgaver i tilknytning til undervisningen" (Stx og VUC HF), studie- og erhvervsvejledning (hvor det ikke varetages af UU, og hvor der ikke er tale om gennemførelsesvejledning) mv.
	Organisatorisk administrative opgaver	Skemalægning, personalemøder, tillidshverv (SU, TR, bestyrelse, sikkerhedsrepræsentant mv.), it, tilsyn med/ansvar for (samlinger, bogdepoter, lokaler, kemikalier mv.), marketing, kommunikation, kørsel, eksamensvagter, arbejde med kvalitetssikringssystem mv.
	Medarbejder- og kompetenceudvikling	Efter- og videreuddannelse, faglig fordybelse, MUS, GRUS mv.

4.2 Stikprøven og besøgsinstitutionerne

Analysen bygger på en samlet stikprøve på i alt 2.206 lærere fordelt på 64 uddannelsesinstitutioner. Lærerne er tilfældigt udvalgt på institutionerne. Institutionerne er tilfældigt udvalgt med afsæt i en stratificering knyttet til geografi (Østdanmark/Vestdanmark), og om institutionerne var med i analysen af lærernes arbejdstid fra 2007 eller ej. Analysen fra 2007 byggede på en samlet stikprøve på 3.691 lærere fordelt på 104 institutioner.

I oversigten nedenfor ses fordelingen af de 64 besøgsinstitutioner i forhold til antallet af uddannelsesinstitutioner og antallet af lærere på det enkelte uddannelsesområde. Tallene i parentes under "uddannelsesretninger" viser det antal gange, en uddannelsesretning er repræsenteret i analysen. Sammenholdes dette med antallet af besøgsinstitutioner, fremgår det, at flere institutionsbesøg har indbefattet flere uddannelsesretninger. I institutionssøjlen viser tallene i parentes det samlede antal institutioner i Danmark, som det fremgik af Undervisningsministeriets institutionsregister per 1. oktober 2009. For professionshøjskolernes vedkommende er der tale om afdelinger – eksempelvis et lærerseminarium.

Boks 4.1: Fordelingen af besøgsinstitutioner og antal lærere

Uddannelsesområde	Uddannelsesretning	Antal institutioner i undersøgelsen	Antal lærere i undersøgelsen
Institutioner for erhvervsrettet uddannelse	Htx (13), Hhx (11), EUD (12)	20 (75)	907
Almene gymnasier	Stx, HF (samlet set)	15 (158)	379
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærerudd. (4), Pædagogudd. (3), Sygeplejerskeudd. (2)	9	252
Voksenuddannelsescentre (VUC)	AVU, HF	10 (27)	390
Social- og Sundhedsskoler (SOSU)	SSH, SSA, PAU (samlet set)	10 (20)	278

Stikprøven består af fastansatte undervisere, der er ansat på fuld tid og på deltid samt som timelærere. I stikprøveudtagelsen er ledere og teknisk administrativ personale (TAP) fravalgt.²⁷ Lærerne, som indgår i stikprøven, er i udgangspunktet født mellem d. 1. og d. 10. i måneden. Hvis institutionerne har haft en mindre lærerstab, end det antal som i udgangspunktet var planlagt per institution, så er alle lærere medtaget.

4.3 Besøgsprocessen

På uddannelsesinstitutionerne har Pluss været i dialog med ledere og medarbejdere, som har ansvaret for og viden om institutionens arbejdstidsregistreringer og de studieadministrative systemer, hvor arbejdstiden registreres i. Inden hvert besøg er uddannelsesinstitutionens lokalaftale blevet gennemgået af Pluss – som en del af det forberedende arbejde – og institutionerne er blevet mundtligt og skriftligt informeret om formål og procedure for institutionsbesøget. Ved hvert institutionsbesøg har Pluss været i tæt dialog med medarbejderne med henblik på at lave en retvisende fordeling af arbejdstimer i de forskellige arbejdstidskategorier. Alle data er indtastet i regneark, som er sendt til orientering og validering på besøgsinstitutionerne.

4.4 Statistiske begreber

Kortlægningen af lærernes arbejdstid præsenteres ved brug af følgende forskellige statistiske begreber.

- Gennemsnittet er summen af værdierne divideret med antallet af værdierne. I analysen anvendes eksempelvis summen af lærernes undervisningsandel i % divideret med antallet af lærere. Gennemsnittet udtrykker dermed den gennemsnitlige andel af lærernes tid forbrugt på undervisning.
- Medianen er den midterste værdi af de ordnede værdier. Det vil sige det punkt, hvor halvdelen af observationerne falder under, og den anden halvdel falder over.

²⁷ I praksis er personer, der indgår i institutionernes formelle ledelsesstruktur, fravalgt. Eksempelvis er gymnasieinspektorer, som indgår i ledelsesgruppen, fravalgt, mens gymnasieinspektorer, som ikke indgår i ledelsesgruppen, er medtaget.

- 1. kvartil (nedre kvartil) afgrænser den fjerdedel med de mindste værdier.
- 3. kvartil (øvre kvartil) afgrænser den fjerdedel med de højeste værdier.
- I analysens signifikanstests arbejdes der med et 95 % konfidensinterval. Konfidensintervallet benyttes til at vise, hvor meget en stikprøve afviger fra populationen.
- LSD post hoc test benyttes til at vurdere, hvorvidt der er tale om signifikante forskelle mellem de enkelte institutioner. Hermed testes for hver enkelt institution, hvorvidt der er en signifikant forskel mellem denne og hver af de øvrige institutioner. Den udførte test er en tosidet t-test med antaget ens varians og et signifikant niveau på 5%, hvormed de konstaterede forskelle opnår en sikkerhed på 95%. Rapporteringen er udført således, at hvis to institutioner på listen *ikke* har et bogstav tilfælles, er de testet *signifikant forskellige* med hensyn til lærernes *gennemsnitlige undervisningsandel*. Der er for hver enkelt test ikke blevet foretaget nogen analyse af de statistiske forudsætninger for denne test.

4.5 Feriefaktorberegning

"Ferie, feriefridage og søgnehellidage" er én af de arbejdstidskategorier, som indgår i nærværende undersøgelse. I de fleste tilfælde har disse data være tilgængelige. I de tilfælde, hvor uddannelsesinstitutionerne ikke umiddelbart har haft oplysninger om ferie, feriefridage og søgnehellidage, har Pluss anvendt en *feriefaktor*. Feriefaktoren er benyttet til at udregne, hvor mange timer den enkelte lærer bruger på at holde ferie, feriefridage og søgnehellidage.

I alle beregninger af ferie, feriefridage og søgnehellidage er der taget hensyn til, om der arbejdes i kalenderår (2009) eller skoleår (2008-2009), og om udgangspunktet for beregningen er et årsværk på 1.924 timer eller 1.680 timer.

4.6 Statistisk usikkerhed

Som det fremgår af alle de indledende tabeller i hvert afsnit i kapitel 3, er den beregnede statistiske usikkerhed med få undtagelser på niveau med analysen fra 2007. I den sammenhæng skal det anføres, at selvom den samlede stikprøve er mindre i nærværende analyse sammenlignet med analysen fra 2007, så er stikprøverne på institutionsniveau identiske. Nærværende analyse omfatter imidlertid ikke alle uddannelsesretninger, som indgik i analysen fra 2007 – derfor er den samlede stikprøve mindre.

4.7 Post hoc tests

Tabel 4.1: Htx

Uddannelses-institution	Gennemsnitlig Undervisnings-andel	
1	24,0%	a
2	23,3%	a, b
3	23,0%	a, b, c
4	22,8%	a, b, c, d
5	22,7%	a, b, c, d
6	22,6%	a, b, c, d
7	22,6%	a, b, c, d
8	22,4%	a, b, c, d
9	22,3%	a, b, c, d
10	20,7%	c, d
11	20,6%	b, c, d
12	20,6%	c, d
13	19,9%	d

Tabel 4.2: Hhx

Uddannelses-institutioner	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	27,9%	a
2	24,5%	a, b
3	23,6%	b, c
4	23,5%	b
5	23,1%	b, c
6	22,8%	b, c
7	22,4%	b, c
8	22,3%	b, c
9	20,1%	c, d
10	19,9%	d
11	18,8%	d

Tabel 4.3: EUD

Uddannelses-institution	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	35,4%	a
2	33,0%	a, b
3	30,6%	a, b, c
4	30,4%	a, b, c
5	29,8%	b, c
6	29,7%	b, c
7	28,7%	b, c
8	26,4%	c, d
9	26,0%	c, d
10	25,4%	b, c, d
11	24,2%	c, d
12	21,4%	d

Tabel 4.4: Det almene gymnasium

Uddannelses-institutioner	Gennemsnitlig Undervisnings-andel	
1	22,4%	a
2	21,1%	a b
3	20,5%	a b c
4	20,4%	a b c
5	20,2%	a b c
6	20,0%	a b c d
7	20,0%	a b c d
8	19,8%	b c d
9	19,8%	b c d
10	19,7%	b c d
11	19,1%	b c d e
12	18,6%	b c d e
13	17,9%	c d e
14	17,6%	d e
15	17,1%	e

Tabel 4.5: VUC HF

Uddannelses-institutioner	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	23,2%	a
2	21,8%	a b
3	21,5%	a b c
4	19,7%	a b c d
5	18,5%	b c d e
6	18,2%	b c d e
7	17,6%	c d e
8	17,3%	d e f
9	15,5%	e f
10	13,4%	f

Tabel 4.6: VUC AVU

Uddannelses-institutioner	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	29,2%	a
2	29,1%	a, b
3	27,1%	a, b, c
4	27,0%	a, b, c, d
5	26,3%	a, b, c
6	22,8%	a, b, c, d
7	21,1%	b, c, d
8	19,4%	c, d
9	18,2%	c, d
10	15,3%	d

Tabel 4.7: Lærer- og pædagoguddannelserne

Uddannelses-institution	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	25,4%	a
2	22,6%	a, b
3	20,4%	b, c
4	20,2%	b, c
5	20,0%	b, c
6	19,1%	c
7	18,2%	c

Tabel 4.8: SOSU

Uddannelses-institutioner	Gennemsnitlig undervisnings-andel	
1	26,9%	a
2	26,5%	a
3	26,4%	a, b
4	25,5%	a, c
5	25,3%	a c e
6	24,7%	a, b, c
7	23,1%	b, c d
8	22,7%	b, d e
9	22,0%	b, d
10	21,0%	d

4.8 Baggrundsvariable

Tabel 4.9: Køn

		Mænd Under-visning	Øvrig tid	Kvinder Under-visning	Øvrig tid
Erhvervsrettede uddannelses-institutioner	EUD	30,3%	22,9%	25,9%	27,8%
	Hhx	23,0%	16,5%	21,3%	19,1%
	Htx	22,8%	16,8%	20,9%	21,2%
Almene gymnasier	Stx	19,6%	17,6%	19,6%	17,5%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	21,4%	26,2%	20,6%	27,3%
	Sygeplejerske	12,1%	41,1%	12,8%	42,6%
VUC	AVU	24,7%	20,2%	22,4%	20,1%
	HF	18,2%	19,1%	19,0%	17,3%
SOSU	SSH, SSA, PAU	25,5%	24,6%	24,2%	28,2%
Alle uddannelser		23,2%	19,7%	21,3%	23,0%

Tabel 4.10: Gengangere versus kontrolgruppe

		Gengangere		Kontrolgruppe	
		Under-visning	Øvrig tid	Under-visning	Øvrig tid
Erhvervsrettede uddannelses-institutioner	EUD	28,3%	24,4%	29,9%	23,9%
	HHX	21,8%	18,3%	23,2%	16,2%
	HTX	22,3%	18,5%	21,7%	18,7%
Almene gymnasier	Stx	19,7%	16,6%	19,5%	18,7%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	21,9%	27,1%	19,4%	26,5%
	Sygeplejerske	11,6%	42,2%	13,6%	42,5%
VUC	AVU	26,6%	19,9%	21,2%	20,4%
	HF	19,0%	19,3%	18,3%	16,9%
SOSU	SSH, SSA, PAU	24,7%	26,1%	23,8%	29,9%
Alle uddannelser		22,5%	21,4%	22,2%	21,7%

Tabel 4.11: Geografi

		Øst		Vest	
		Under-visning	Øvrig tid	Under-visning	Øvrig tid
Erhvervsrettede uddannelses-institutioner	EUD	28,8%	25,1%	29,5%	22,6%
	HHX	21,4%	19,0%	23,3%	15,9%
	HTX	21,5%	20,6%	22,3%	16,9%
Almene gymnasier	Stx	19,1%	18,9%	20,1%	16,3%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	19,6%	26,3%	22,6%	27,5%
	Sygeplejerske	11,6%	42,2%	13,6%	42,5%
VUC	AVU	23,0%	17,4%	23,6%	22,7%
	HF	17,6%	19,7%	19,7%	16,5%
SOSU	SSH, SSA, PAU	24,3%	27,2%	24,2%	28,4%
Alle uddannelser		21,9%	22,3%	22,7%	20,7%

Tabel 4.12: Alder

Aldersgruppe		<40		40-50		50-60		60+	
		Under-visning	Øvrig tid	Under-visning	Øvrig tid	Under-visning	Øvrig tid	Under-visning	Øvrig tid
Erhvervsrettede uddannelses-institutioner	EUD	30,9%	22,8%	29,0%	24,3%	29,6%	23,5%	24,5%	27,1%
	HHX	22,3%	20,1%	22,9%	17,6%	22,3%	18,1%	21,3%	15,2%
	HTX	22,4%	18,9%	21,6%	19,7%	22,3%	18,1%	20,9%	15,5%
Almene gymnasier		19,8%	18,4%	20,9%	14,5%	19,7%	17,7%	17,8%	18,2%
Afdelinger i regi af professionshøjskoler	Lærer- og Pædagog	21,1%	24,3%	21,7%	26,5%	20,9%	27,4%	19,6%	29,2%
	Sygeplejerske	13,3%	43,1%	11,8%	44,0%	13,5%	39,8%	12,8%	42,3%
VUC	AVU	28,2%	14,8%	20,3%	29,0%	22,5%	22,2%	24,6%	14,1%
	HF	20,9%	16,1%	20,0%	17,5%	19,0%	18,7%	15,8%	19,1%
SOSU	SSH, SSA, PAU	24,7%	25,7%	24,3%	28,1%	23,4%	30,1%	26,4%	22,7%
Alle uddannelser		22,8%	20,4%	23,1%	22,6%	22,4%	22,1%	20,1%	20,1%